

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LIII. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1940.

7. SZÁM

FOLYÓIRATA

JULIUS

Az iskola és a tájegység kölcsönös hatása egymásra.

Ha az élők világában, a legegyszerűbb alkotású lényeken kezdve a legösszetettebb alkotású növényekig vagy állatokig, megfigyeljük bármely szervnek a fejlettségét, akkor azt tapasztaljuk, hogy az ugyanazon életműködés végzésére szolgáló szervek folytonosan fejlettebb, tökéletesebb formában jelennek meg. Ez a szervek tökéletesedésének törvénye. A tökéletesedés, mint általános érvényű természeti törvény, megtalálható az élőlények egyéni és törzsfajlásában, a tudomány haladásában, a gazdasági élet évszázados kialakulásában és másutt is. Ez, mint az emberbe oltott isteni szikra, ihleti a tudósokat, művészeket új felfedezések, illetve műalkotások létesítésére, ez készíti a hivatásszerető szellemi és testi munkásokat kutatásra, tapasztalatok szerzésére s azok hasznosítására.

Állandó fejlődés, tökéletesedés érvényesül a neveléstudomány és az iskolapolitika egész területén is. Ha az egyes iskolatípusok egymást időnként követő tanterveit és utasításait összehasonlítjuk, azt tapasztaljuk, hogy minden újabb tanterv és utasítás, az előbbi tanulságait értékesítve, határozottabban, körültekintőbben jelöli meg a tanuló ifjúság testi és szellemi kiképzésének módjait és eszközeit.

Mi sarkalja erre a fejlődésre, erre az egyre tökéletesebbé való nevelői-oktatói munka elrendelésére közoktatásügyünk legfőbb intézőit? ... A nemzet életében bekövetkezett változás s ennek nyomán előállott szükségletek kielégítésére való törekvés, vagy bizonyos neveléstudományi, társadalmi és egyéb tanulságok leszűrése nyomán kialakult közvélemény, röviden a haladó élet hatása.

A haladó élet hatása folytán bekövetkezett tantervi változások újabb célkitűzések, újabb feladatok, újabb nevelési-tanítási módszerek kialakítására és általánossá tételére serkentik a nevelői-oktatói kart. Az új célkitűzésekkel fellendülő nevelő-oktató munka következtében az új életviszonyoknak jobban megfelelő új nemzedék nő fel, amely lassanként ismét újabb kívánságokkal lép fel az iskolával szemben. Így hat általánosságban az iskola és a haladó élet kölcsönösen egymásra.

Az élőlények és az élettelen környezet között ősidőktől fogva meglévő kölcsönhatások tanulmányozásával, a biológiai tudományoknak legújabb hajtása, az állat- és növényökológia, vagy röviden környezethatástan foglalkozik. Ez az új tudományág azt állapította

meg, hogy az élőlényeket temérdek szál kapcsolja a környezetükhöz, azaz a földhöz, vízhez, levegőhöz, ezek természeti viszonyaihoz, az állati és növényi szomszédokhoz. A biológiai tudományokban azt az élettelen környezetet, vagyis azt a földet, vizet és levegőt, amelyben az élőlények laknak, a német Ratzel 1901-ben megjelent „Lebensraum” c. munkája nyomán, élettér névvel jelölik meg. Az élettérnek azt a legkisebb egységét pedig, amelyen az összes életkörülmények egyformák s amelyen a növények és az állatok egymástól szintén többé-kevésbé függően kicsiny életközösségekben élnek, élőhelynek mondjuk.

Az élettér elnevezés ma már a világpolitikában is divatosá vált s néhány év óta bevonult a pedagógiába is! Így beszélünk átvitt értelemben véve az egy tájon vagy egy községben lévő iskolák tájegységéről, másszóval élőhelyéről. Az iskola tájegysége alatt azonban nem csupán az iskola élettelen környezetét, vagyis azt a területet, azt a tájat értjük, ahol az iskola van, ahonnan azt a tanulók nagyrésze felkeresi, hanem a tájjal együtt az ott élő és az iskolára hatást gyakorló szülőket, családokat, társadalmat is.

Hosszú idő mult el addig, amíg a biológiai tudományok tanítási módszerükben teljes mértékben érvényesítették a környezethatástan által elért eredményeket. Az élőlények tárgyalása alkalmával sokáig csak emlékeztetés, ráirányítás történt az élőlény szervezetére gyakorolt környezeti hatásokra. Jelenleg már ott tartunk, hogy a típusos egyedeket beállítjuk a természetes környezetükbe, ahol életteltételeiket megtalálják, ahol életüket a legtermészetesebb módon védhetik, ivadékaikat felnevelhetik, ahol a rendeltetésüket betölthetik. Nem szükséges hangsúlyoznom, hogy ez a tanítási módszer a tanulóknak sok örömet, világos látást, áttekintést s nemes érzelmekre indítékot ad, mert megláttatja velük a kölcsönhatásokat, az egymásrataláltságokat.

Ha azt akarjuk, hogy az iskola és a tájegységnek kölcsönhatása élő valóság legyen, akkor lényegében véve hasonló fejlődésen kell átesnie annak a módszeres munkánknak is, amelyet eddig a tantervi utasítások rendelkezései szerint: helyi viszonyok, helyi kapcsolatok, helyi vonatkozások, helyi körülmények, környezethatás, környezeti tényezők és más neveken érvényesítettünk. Nem elégséges az, ha csak néha-néha emlékeztetjük, ráirányítjuk tanítványaink figyelmét a helyi viszonyokra, a helyi kapcsolatokra. Ezek csak múló hatásokat eredményeznek. Helyettük állítsuk be iskoláinkat az eddigieknél sokkal nagyobb mértékben természetes környezetük, a tájegységük szolgálatába, mert csak így lehetnek az iskolák valóban a társadalomra ható, a jövő magyar életet formáló, munkáló tényezők.

A kölcsönhatások tágabbkörű, intézményes biztosítása a nevelés-tanítás szempontjából többféle hasznot jelent. Velük gyarapodik a tanulók érdeklődése a tárgyalásra kerülő új anyag iránt, mert az a gyakori helyi kapcsolatokkal közelebb férkőzik a lelkükhöz s így érdekesebbé, s maradandóbb hatásúvá válik. De fokozza az önképzési kedvüket is, mert több alkalom adódik nekik arra, hogy a ta-

pasztalataikat és iskolánkívül szerzett ismereteiket bemutathassák. Azzal, hogy az eddiginél nagyobb mértékben és céltudatosan ismer-tetjük meg a tájegység népét, földjét, a népi értékeket, erényeket, hibákat, a tájegység szellemi és testi kultúráját, gazdasági életét, továbbá a multját, történeti és irodalmi nevezetességeit s mindezek együttes jelentőségét, megszerettetjük velük a tájegység földjét, né-pét, munkáját, a néppel való önzetlen foglalkozást és a sorsközös-ség vállalását. Mindezekkel az új magyar életet alapozzuk meg s annak számára nevelünk lelkes, hivatásos vezetőket, tanítókat, hiva-talnokokat!

Az iskola és a tájegység kölcsönhatásaiban rejlő nagy nevelési és oktatási értékek azt kívánják, hogy minden rendelkezésünkre álló eszközt használjunk fel azok sikerének biztosítására. E célból vizsgáljuk meg először azt, hogy nevelői-tanítói munkánknak melyek azok a legfontosabb részei, amikor a tájegység hatását kell érvényesítenünk, másodsor pedig azt, hogy melyek azok a leggyakoribb lehetőségek és alkalmak, amikor az iskolának a tájegységre gyakorolható hatását mélyíthetjük el.

I. A tájegység hatása. — A bennünket legközelebről érdeklő iskolák tantervi utasításainak áttanulmányozása alapján megállapíthatjuk, hogy a *tájegység hatását* valamilyen formában csaknem mindegyik tantárgyban és igen gyakran kell érvényesítenünk.

Így érvényesítenünk kell a tájegység hatását a tanítási anyag kiválasztásában. Például a népiskolai részletes tantervi utasítás elő-írja, hogy a tanító a helyi foglalkozások követelményeivel számol-jon; az alföldi földműves ifjúságot mezőgazdasági, a városok köze-lében lakót kertészeti tevékenységre szoktassa, a városok ifjúságá-nak figyelmét pedig az ipar és kereskedelem megfelelő ágaira terelje. Vagy a természetrajzi-gazdasági ismeretek, a szülőföld vagy a lakó-hely ismertetésekor elsősorban azokat az állatokat, növényeket, ás-ványokat, kőzeteket, talajnemeket kell tanítanunk, amelyek az iskola tájegységén a leggyakoribbak. A mennyiségi ismeretek tanításakor meg elsősorban a tájegység számadataiból vegyük a példákat.

A tájegység hatását érvényesítenünk kell a tanítási anyag ter-jedelmének megállapításában. Például a tanítóképző-intézetekben a gazdasági ismeretek tanítási anyagának több fejezete (mezőgazd. nö-vénytermesztés) csak a helyi körülményekhez mért terjedelemben tanítható, vagy a méhes, a gazdasági telepek a helyi viszonyoknak megfelelően népesítendő be.

A tájegység különleges viszonyai több esetben a tananyag tár-gyalási idejét befolyásolhatják. Például a természetrajzi-gazdasági ismeretek tanmenetét úgy kell elkészítenünk, hogy mindent a maga idejében, vagyis akkor tanítsunk, amikor az a természetben legköny-nyebben megfigyelhető, szemléltethető, vagy elvégezhető. Ugyanen-nek a módszertani elvnek kell érvényesülni a beszéd- és értelemgya-korlatok tanításakor is.

A tájegység hatását sok alkalommal az új anyag tárgyalásakor

érvényesíthetjük olyan módon, hogy annak nehezebben érthető részeit a környezet mindennapi életéből felvetődött problémákkal, vagy helyi példákkal, helyi eseményekkel, helyi kapcsolatokkal tesszük érthetővé. Egy régiség, egy történeti emlék, egy talált kövület stb. bemutatása a tárgyalt anyagot nyomban megeleveníti.

A tájegység hatását nagy mértékben érvényesíthetjük a kirándulásokon is. Az ott végzett természeti tárgyak, történelmi vagy más emlékek, írott vagy íratlan anyagok gyűjtésével nemcsak a szülőföldet vagy a lakóhelyet szeretettjük meg, hanem azon keresztül közelebb hozhatjuk tanítványaink lelkéhez a magyar földet. Ennek elérése végett hangsúlyozottabban hívjuk fel a figyelmet a tanyai életre, az életadó föld termékeinek és termékenységének megismerésére, megbecsülésére, a táj szépségeinek, színösszhangjának és hnagegyüttesének észrebevására és élvezésére, valamint a magyar népi lélekre tett hatására s arra, hogy ezeknek együttesen mi a szerepe a magyar sors alakításában. A magyar föld szeretete a második ezerév záloga! Hasonló okokból gondunk legyen arra is, hogy ismerje meg a tanuló a helybeli közgyűjteményeket, közüzemeket, közhivatalokat, gyárakat, ipar- és gazdasági telepeket, továbbá a régi épületekhez, emlékkövekhez, emléktáblákhoz és szobrokhoz fűződő történeti és irodalmi eseményeket, azonkívül a népi alkotásokat, népi viseleteket, népi szokásokat. Így ránevelődik az ifjúság egyfelől a történeti múlt és a hagyományok tiszteletbentartására, a magyar alkotások és a népművészet pártolására, fejlesztésére, másfelől pedig ezek ismeretével biztosabban felfigyel más tájegységek hasonló alkotásaira és azokra az anyagi, szellemi és véráldozatokra, amelyeket őseink hoztak e hon minden rögének birtoklásáért.

Hogy a tájegység hatása milyen nagy lehet az iskolára, az kitűnik abból is, hogy a törvény módot ad arra, miszerint egyes iskolák helyi körülményeiknek és különleges nevelési szempontjainak megfelelően az országos tanterv módosítását kérelmezhetik a vall. és közkot. Minisztertől. Így keletkezik az úgynevezett helyi tanterv. „A város ipari élete vagy a környék mezőgazdasága például a természeti ismereti tárgyak egy-egy részének fokozottabb kiemelését teheti megokolttá. Máshol a néprajzi, népművészeti elemek behatóbb tanulmányozására, tehát a rajz és ének tanításának kiterjesztésére kerülhet sor” — írja a gimn. ált. utasítás a 124. oldalon.

II. A z i s k o l a h a t á s a. — Az iskolának a tájegységre gyakorolt hatását leginkább az ifjúságnak fokozottabb mérvű társadalmi és állampolgári nevelésével, az iskolai ünnepek és a szülői értekezletek műsorainak megfelelő összeállításával, az iskola és a tanári testület nyilvános szerepléseivel, esztétikai ráneveléssel és a virágkultusz meghonosításával, az iskolán kívüli népműveléssel és a tanári testület példájával mélyíthetjük el.

Társadalmi és állampolgári neveléssel az iskola, mint az új magyar élet kialakításának hivatott tényezője, a tájegység jövő társadalmára hat legerősebben és leghatározottabban. E végből mindent el kell követnünk, hogy a tanulók között egészséges osztályszellemet,

rend-, fegyelem-, hivatás- és munkaszeretetet fejlesszünk ki. Az iskolai és internátusi munkák pontos végzésével szoktassuk az ifjúságot fenntartás nélküli kötelességteljesítésre, a hitbuzgalmi és a többi ifjúsági egyesület jól irányított vezetésével pedig önképzésre, vallásosságra, áldozatkészésre, parancsoló- és engedelmeskedőkésziségre, tekintélytisztelőre. A mindennapi kérdések és tanítói hivatási órákon kristályosítsuk ki lelkükben azt az igazságot, hogy a tapintatos bánásmód, a helyes magatartás, az embertársunk iránti figyelmeség; a békés közösségi élet nélkülözhetetlen kellékei. Az iskola épületének, bútorzatának és felszerelésének kimélésével meg a közvagyon megbecsülésére neveljük rá az ifjúságot.

Az iskolában rendezendő ünnepek műsorának valamennyi száma elsősorban magyar értékeink, magyar művészeink és magyar népünk lelki sajátosságait sugározzák ki. Az iskola nemzetnevelő feladatát csak akkor töltheti be, ha a magyar tehetségek szellemi értékeit közkinccsé teszi, népünk ősi sajátosságait ápolja, fejleszti és a magyar jövő számára áthagyományozza. Intézetünk évi szokásos hangversenyei és ünnepei évek óta a magyar zene, a magyar dal, magyar tánc és a magyar népi szokások hűséges ismertetői, terjesztői. Kezdeményező lépésünk óta ugyancsak egymásután műsorra kerülnek a helybeli egyesületek hangversenyein, ünnepein is.

Szülői értekezletekkel, a tanulók családjainak és szállásadóinak meglátogatásával megfelelő előkészítés és munkaterv alapján olyan kedvező légkört teremthetünk az iskola és a szülői ház között, amelyből mindkettőnek nagy haszna származik. Ilyen alkalmakkor lehet és kell az iskolának megismertetnie és tapintatosan kifejeznie a szülők és a szállásadók előtt azt a kívánságot, hogy az iskolának és a szülői háznak a tanulóifjúság értelmi, akarati és érzelmi nevelése terén párhuzamosan kell haladniuk.

Az iskola és a tanári testület nyilvános szereplései kitűnő alkalmak a tájegység széles rétegeiben a hazafias, vallásos és közösségi érzés, továbbá az ének és a zenei kultúra ébrentartására és fejlesztésére, az alkalmi ismeretterjesztő előadások pedig az időszerű kérdések megismertetésére. A nyilvános szereplésekben rejlő nagy társadalmi értékek miatt ragadjon meg a tanító és tanári testület minden alkalmat arra, hogy céltudatos szereplési munkájával, jótékonyan, irányítóan hasson a tájegység társadalmára. Intézetünk ezen a téren is híven teljesíti hivatását. Testületünk 12 tagja együttesen 53 egyesületben vagy társaskörben fejt ki közhasznú tevékenységet. Ezenkívül városunkban alig van olyan nyilvános ünnepség, amelyen az ifjúság ének- és zenekara, vagy a tanári testület 1-2 tagja ne szerepelne.

Az ifjúság esztétikai vagy szép iránti érzékének nevelésére különösen nagy fontosságú az iskola közvetlen környezete, belső berendezése és a tanári testület összhangzatos munkája. Arra kell törekedni, — írja a gimn. ált. utasítás —, hogy az iskola közvetlen környezete árássa magából és sugározza át az ifjúság lelkébe a szépségnek, kellemesnek, vonzónak érzését. Gondoskodjunk arról, hogy

az iskola folyosóinak tisztasága, virágdíszze, a falak csinos szemléltető és csoportképei, az osztály- és munkatermek, a szertárak rendje, a szemléltető eszközök izléses, kirakatszerű elrendezése is a jó izlésre, a szépre oktasson, neveljen. Ha a tanulóifjúság az iskolában megszokja a csínt, a nemes izlést, a virágdíszet, akkor felnőtt korában a családjában, a hivatalban, a munkahelyeken is hasonló környezetet kíván és fog alkotni.

A szépre való nevelés leghatásosabb eszköze a virág, amely „kedvessé, széppé teszi az otthont, az osztálytermet, folyosót, a községet, a várost” írja a népiskolai új Tanterv és Utasítás.

Intézetünk virágai, díszcserjéi és fái beszélnek! 10 évvel ezelőtt az 5 és fél holdnyi területünkön egyetlen virág, díszcserje és fa sem volt. Ma temérdek virág és 3.200-nál több díszcserje és fa ékesíti parkjainkat, kerítésünk mentét, udvarunk és játszóterünk szélét s három szabadlevegős iskolánk erősíti, fejleszti ifjúságunk testét, lelkét. A Szaharából oázist varázsoltunk. Eleinte a kertünket, parkjainkat, később a belsőségeinket tettük zölddé, virágossá. Később az utcai ablainkban és az utca kövezetét szegélyező 2 méteres sávon honosítottuk meg a virágkultuszt. Végezetül a város vezetőségével egyetértve ifjúságunk a szomszédos városi sportpályát ültette körül fákkal, díszcserjékkel és létesített az előtte elterülő utcai sávon is virágszegélyt. Példánkat követték! A második évben már a szomszédok is utánozták a tanítóképző-intézetünk utcai virágszegélyét s ma már csaknem egész hosszában virágszegélyes a mi utcánk! a Rákóczi-út. A városi hatóság sem maradt tétlen. Az Apponyi-tér sétahelye virágszegélyt kapott. A városi park megnagyobbodott... Azóta nemcsak a tanyai iskolákba, hanem más vármegyékbe is elviszi a posta a mi iskolánk díszcserjéit.

Íme intézetünk virágkultusza megtermékenyítette nemcsak a tanulóink lelkét, hanem a szomszédokét és hatással volt a város vezetőségére is. A virágos iskola virágos várost fejleszt s a virág szebbé, nemesebbé s lassankint boldogabbá formálja a lelkeket. Ezt akartuk és akarjuk mindnyájan.

A tanítói és tanári testületekből kiinduló népműveléssel elsősorban a magyar jelent szolgálhatjuk, ha céltudatos munkával megismertetjük a nép széles rétegeivel történelmi hivatásunkat, az időszzerű bel- és külpolitikai, közgazdasági és társadalmi kérdéseket, ha ápoljuk és fejlesztjük a népi értékeket, ha javítgatjuk mindazt, amit rosszul tudnak s gondoskodunk kedélyfejlesztésről, szórakoztatásokról, lélekművelésről. Intézetünkben ez a népművelő munka igen szerencsés megoldású, mert a helyi Népművelési Bizottság elnöke az intézet igazgatója, a bizottság gondnoka pedig Tóth Gyula, a pedagógia tanára. Az utolsó 5 évben a város különböző egyesületeiben és köreiben átlagosan 306, a 19 külterüti, tanyai iskolában pedig 377 népművelési előadást rendeztünk.

Az iskola és a tájegység kölcsönhatása szempontjából a legnagyobb fontosságú nevelő-ható tényező a tanári testület példája. Ezt felesleges bőven fejtegetni. E helyett engedtessek meg, hogy

Legalább nagy vonásokban rámutassunk intézetünknek ebben az irányban végzett három irányú munkájának eredményeire.

1. Szemléltetőeszközkészítő munka. Ezzel ráneveljük ifjúságunkat arra, hogy a mai nehéz pénzügyi viszonyok között is kielégítően fel lehet szerelni még a tanyai iskolákat is házilag előállítható szemléltetőeszközökkel. Leltáraink és szerelvénnyegyzékeink igazolják, hogy intézetünk szertárai számára 10 év alatt kerek számban 3.000 P-értékű 2.500 drb. tanszert készítettünk házilag. Ezért van oly sok házikészítésű szemléltető és díszítő kép tantermeink, folyosóink falain és szertárainkban. A gyakorló-iskolánk mellett külön teremben: „Népiskolai szemléltetési eszközök gyűjteménytára”-néven állandó kiállítást rendeztünk be, amelyben a népiskolai tantárgycsoportok sorrendjében láthatók az újabb tanítási módszereket szolgáló házilag készült szemléltető és kísérletező eszközök és szerek mintapéldányai.

Munkásságunk kisugárzó hatása alatt ma már lényegesen megváltoztak városunk, tanyavilágunk és később vármegyei iskoláink jelentékeny részének képei. Közvetlen környéküket és ablaikat díszcserjék és virágok, a tantermek falait pedig tetszetős szemléltetőképek díszítik. Szemléltetőeszközkészítő munkásságunk hatása alatt rendezte meg vármegyénk derék tanítósa 1936. májusában intézetünkben, egy év múlva pedig Szolnokon, szépen sikerült taneszközi-kiállítását... Mindezeknek szép koronája lett a V. K. M. rendelettel, a Felvidékről és Kárpátaljáról berendelt 100 tanító számára 1939. augusztus 27-től szeptember 2-ig intézetünkben létesített 6 napos szemléltetőeszközkészítő és munkaiskolai tanítói tanfolyam. A tanfolyam szép eredményeit Szemes Gábor ismertette írásban és képből a Magyar Tanítóképző 1939. évi októberi számában... Említésre méltó az is, hogy felesleges szemléltetőeszközeinkkel és gyűjteményeinkkel évenként 5—6 iskolát ajándékozunk meg.

2. Tanítási módszerjavító munkánkkal tájegységünk néptanító(nő)it kívánjuk tájékoztatni arról, hogy a nevelés-tanítás területén milyen módszerjavító törekvések vannak felszínen. Ezt a felvilágosító munkát egyfelől a tanügyi értekezleteken (pedagógiai szemináriumok) és a tanári testület körzeti iskolafelügyelő tagjai útján élőlírással, másfelől pedig a tanári testület egyes tagjai által írt útmutatók és közlemények alakjában: írásban végezzük.

A vármegyei királyi tanfelügyelőséggel és vármegyénk tanító-ságával hagyományosan és kölcsönösen jó viszonyt tartunk. Testületünk tagjai 14-szer szerepeltek a vármegye nagyobb központjaiban rendezett tanügyi értekezleteken. A közelebbi vidék tanítósa tanügyi értekezleteinek pedig intézetünk díszterme állandó gyűléstermük.

Tanári testületünk vagy annak egyes tagjai az utolsó 10 év alatt a következő népiskolai vonatkozású munkákat írták: A tanári testület: *A népiskola gyakorlati irányú működése, annak módjai és eszközei*; Móczár M.: *Olcsó népiskolai vegytani kísérletek*. Csekő Á.: *Mennyiség-tani és fizikai tanulókísérletek*. Kiss J.: *Új nevelő,*

Jászkúnok földje, Iskolai árjegyzékek. Közérdekű, tanügyi cikkeink a közismert pedagógiai szaklapokban jelentek és jelennek meg.

3. Megfigyelő-kutatómunka tájegységünkben. Egyelőre tájegységünk középpontjának, Jászberénynek minden szempontból való felkutatását, megismerését, megismertetését, valamint annak tanítóképzésünk fejlesztése érdekében való felhasználását tűztük ki egyik feladatunkul. Ebből a hosszú időre terjedő munkálatból eddig a következő részletek jelentek meg nyomtatásban: *Blénessy J.: Jászberény természeti viszonyai és élete, Jászberény történelmi emlékei, A Jász múzeum ismertetése, Jászberény története, A Lehel kúrt ismertetése és irodalma, Milyen történelmi szerepet játszott Lehel vezér s hogyan keletkezett a mondája? Szemes G.: A jászberényi reform. egyház emlékei. Móczár M.: Jászberény környékének rovarvilága. Dr. Móczár L.: Jászberény környékének hártvásszárnyú rovarai.*

Táblázat alakjában elkészültek: Fiala Endre dr.: Intézetünk vonzásterülete, tájegysége; Bognár Gyula: Jászberény a magyar irodalomban; Blénessy János: Jászsági iskolák; Tóth Béla dr.: A jászsági gyermek szókincse; Tóth Gyula: Jászberény népművelési munkaterülete; Blénessy János: Jászberény történelmi emlékei; Kiss József: Jászberény nagyjainak emléktáblái; Fiala Endre dr.: Merre jártak a jászberényi katonák?; Blénessy János: Jászberény kialakulása a törökhódoltság alatt; Jászberény népességének fejlődése 1699-től; Mi jó és mi szép Jászberényben? Hogyan lehet fejleszteni?; Milyen hibák vannak Jászberényben? Hogyan lehet azokat megszüntetni, csökkenteni?; Jászberény termelési területének megoszlása; Szombathy Miklós: Jászberény állattenyésztése és földművelése; Blénessy János: A Bundás-kút földrétégei; Jászberény vasútállomás áruforgalma; Pfalz György: Népies építkezési oromdíszek Jászberényben; Kopjafák az ó-ref. temetőből; Blénessy János: Jászberény telepítése; Lajosmizse stb.

Feldolgozás alatt vannak: *Móczár M.:* Jászberény környékének lepkéi, szitakötői és sáskái; *Szemes G.:* Jászberény környékének mikroszkópikus növényvilága; *Blénessy J.:* A jászberényi Kaszinó-Egyesület története és krónikája; Jászberény életrajza a kiegyezés utáni évtizedekben; *Tóth B. dr.:* A jászsági gyermekek szókincsvizsgálata a 9—14 éves korban; *Tóth Gy.:* Jászberény népművelésének története; *Bognár Gy.:* Jászberény szellemi néprajza, stb.

Az egyforma tantervi cél megvalósítása érdekében működő iskolák rendszerint az iskola és a tájegység kölcsönhatásának kisebb-nagyobb mérvű érvényesítésében különböznek egymástól. Az érvényesítés módja szabja meg az egyes iskolák egyéniségét. A közel-múltban megjelent tanterveket és utasításokat vizsgálva s azok szellemét a korábbiakéval összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy a népiség gondolata és a magyarcélúság szolgálata az új munkamódotunkban előkelő helyet kapott. Ennek következményeként, a népiség gondolatának fokozottabb elmélyítése miatt, az egyes iskolák egyéniségének még jobban kell kidomborodniuk s ennek még na-

gyobb mértékben kell különböznie más tájegységek iskoláinak egyéniségétől. Másszóval az iskoláknak jobban össze kell forrniok tájegységükkel. Hivatalos rendelkezések is köteleznek bennünket erre. A közokt. igazgatásról szóló 1935:VI. t. c. végrehajtási utasításában (40. §) olvashatjuk, hogy az iskolafelügyelő: „Buzdítsa a tanári testületet az intézet székhelye és környéke történeti, földrajzi, természetrajzi, néprajzi stb. adatainak összegyűjtésére, hogy ezáltal minden intézet saját környékének mintegy kultúrközpontjává váljék.”

A mi szempontunkból különösen fontos, hogy a líceum és a tanító(nő)képző-akadémia a tájegység művelődésközpontja, múzeuma, a nemzeti gondolatnak és művelődésnek pedig egy-egy fellelegvára legyen, mert ha a leendő tanító azt látja, hogy az ő akadémiája a tájegységnek minden szempontjából központja, akkor remélhetjük, hogy majdan a maga kicsiny környezetében saját iskoláját avatja a falu és a tanyavilág lakóinak *művelődésházává*. De a tanítóképzőinknek hivatalosan akadémiai rangra való emelése is kötelez bennünket *szellemi emelkedésre*. Miniszterelnökünk mondotta, hogy: „Mi nem vagyunk sem munkások, sem hivatalnokok. Mi a nevelés katonái vagyunk!” Nekünk nincs szolgálati időnk. Mi mindenkoron a magyar jövődőért tartozunk élni. Kétszeres feladata ez a tanítók tanítóinak, a tanítóképző-akadémiák tanárságának!

III. Különleges munkatervek. A legmagasabb helyről kapott kitüntető elismerés arra kötelez bennünket, hogy a líceumainknak, tanítóképző-intézeteinknek s kivált a majdani tanítóképző-akadémiáinknak a törvényben megszabott célkitűzéseken felül *különleges munkaterveik* is legyenek.

Alakítson ki a tanári testület és az ifjúság a tájegység adottságaihoz illő, komoly, megfigyelő, kutató, kísérletező, tudományos és gyakorlati munkaközösségével olyan légkört, amely vezető, irányító, ható szerepet biztosít számára a működési területén.

Mínthogy a líceum növendékeinek nagy része, és majd a tanítóképző-akadémia hallgatói is, a falvak, a tanyák életének lesznek első munkásai, mert az ország lakosságának 75%-a falun és tanyán él, szükséges, hogy idejében megismerhessék jövődő életterületet. Azért a líceum és tanítóképző-akadémia kutassa fel és gyűjtse össze a tájegység népének multját, lélek- és néprajzát, kulturális, társadalmi, földrajzi, természeti, gazdasági, egészségügyi stb. állapotát, fejlődését s ezzel a nemes értelemben vett táj kutatással kezdje el a táj monografiájának megírását. Ennek a komoly munkaközösségnek a segítségével tanítványaink alaposan megismerkedhetnek népünkkel is. Megtanulják és megszokják azt, hogy érdemes velük Széchenyinek, a nagy nemzetnevelőnek értelmezésében igazi keresztény szociális lelkiüettel foglalkozni. Ennek a lelkiületnek a fényénél a parasztot szellemileg kiskorú, gyámoltalan testvérünknek fogják majd tekinteni, aki talán az élet mostohább viszonyai miatt nem tudott oda feljutni, ahol ők állanak, de ahová a benne kitermeletlenül maradt képességek szerencsésebb körülmények között őt is

eljuttatták volna. Ne nézzék le, ne szégyeljék a velük való foglalkozást, hanem lelkileg emeljék, nemesítsék!

Neveljünk olyan tanítónemzedéket, amely ismeri a magyar jelent minden fontosabb kérdésével, bajával s tisztán látja a kibontakozás útjait, lehetőségeit. Ha aztán állásba kerül, képes legyen megismerni tájegységének szükségleteit. Tudjon készíteni közelebbi és távolabbi időben megvalósítható terveket s legyen akaratereje, törhetetlen kitartása azok megvalósítására. Legyen meggyőződve arról, hogy sikerre csak akkor számíthat, ha hiszi és érzi, hogy ahová a sors őt állította, ott nemcsak tanítói hivatása, hanem küldetése is van!

A külsőségekben is neveljük és ápoljuk a tájegység nevelőitanítói társadalmában az együvértartozás, a bajtársiasság érzéseit. Ezért állítsuk össze fényképtáblázatokban a saját iskolánk multját és életét s ezekkel díszítsuk a folyosókat. Ez mindenkoron az iskolai mult hagyományos tiszteletére, megbecsülésére neveli a jelen ifjúságát. Ugyanígy hozzuk közelebb a tájegység iskoláinak életrendjét tanítóképző-munkánkhöz. Vármegyénk szebb falusi és tanynai iskoláink fényképei majdan hasonlók megteremtésére ösztönzik tanítványainkat.

Az iskolának a tájegység kultúrájába való teljes bekapcsolódása és munkája természetesen egy intézetre igen nagy feladatot ró. Azért az egy tájegységben működő valamennyi iskola lépjen egymással munkaközösségbe. A tanítói és tanári testületek saját tagjaiknak hajlamai szerint osszák szét a munkanemeket s időnként beszélgetések meg az elvégzett munkát s az esetleg felmerülő újabb feladatokat. A különböző iskolafajoknak ez a szerves együttműködése nemcsak fokozza és gyorsítja az eredményt, hanem jótékony hatású a tájegység társadalmi nevelésére is.

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy az iskola és a tájegység között lényegében ugyanolyan viszony van, mint a biológiai tudományokban az élőlény és a környezete között: mindkettő kölcsönösen hat egymásra. Ezeknek a kölcsönhatásoknak a felismerése új irányt szabott a biológiai kutatásoknak, az elért eredményeknek pedig a biológiai oktatás módjába való szerves beillesztése új világot tárt fel a tanulók előtt: megelevenítette és még jobban megszerettette a természetet az ifjúsággal. Ugyanígy vagyunk az iskola és tájegység kölcsönhatásaival is. Minél alaposabban felkutatjuk azokat s minél tökéletesebben érvényesítjük az elért eredményeket a nevelői és tanítói munkánkban, annál tartalmasabbá, elevenebbé és szeretetreméltóbbá válik az iskola munkája. Rajtunk múlik, hogy ez teljes megvalósulást nyerjen!

Móczár Miklós.

Mesterházy Jenő főtitkári jelentése.

A világot rengető nagy események közepette szinte úgy érezzük, mintha nem is lenne időszerű szerény méretű országos egyesületünket seregszemlére, közgyűlésre összehívni. Ilyen válságos és nyomasztó időkben az emberek nem szívesen mozdulnak ki otthonukból és így nem lehet csodálni, ha az egyesületi tagok nagyobb megmozdulása XXX. rendes közgyűlésünk alkalmával jóformán elmaradt. — Az egyesülési törvény rendelkezései alapján készült alapszabályaink értelmében azonban 1933 óta „az egyesület évenként rendes közgyűlést tart, mégpedig lehetőleg más-más városban”. — Tavaly ez a város Budapest volt, mert Országos Egyesületünk 1939-ben ünnepelte fennállásának félszázados évfordulóját. Úgy éreztük, hogy a mult iránti kegyeletnek teszünk eleget azzal is, ha ezt az emlékezetes évfordulót abban a városban ünnepeljük meg, hol annakidején, tehát 1889. április 15-én Országos Egyesületünk megalakult. — Ha ez a jubileumi évünk nem lett volna esedékes, már tavaly itt jelentünk volna meg, a jász kunok ősi városában. Abban a városban, mely a monda szerint multját vissza tudja vinni a dicsőséges nagy hún király koráig. Mert a monda szerint Kerekudvar körül volt a vára Isten ostorának, a világhódító Attilának. Annyira biztos ebben a hagyomány, hogy még közelebbi helyét is tudja ennek a várnak, oda helyezvén ezt Jászberény ama pontjára, ahol ma a ferenciek kolostora áll. És ki tudja, nem így volt-e ez a valóságban is? Hiszen ma sem döntötték el például, hogy Priscos rétor Szegeden, Szentesen vagy Jászberényben látta-e a testvér hún nemzet királyának fapalotáját...

Ha tavaly nem jöhettünk el Attila király és Lehel hadnagy kürtjének a városába, eljöttünk egy évvel később, hogy közgyűlésünk alkalmából itt tartsunk többek között arról is beszámolót, miként működött félévszázadot megért egyesületünk az ötvenedik év után és milyen állapotban indul tovább, az ötvenkettedik év útjára... Mielőtt azonban ehhez hozzáfognék, hadd emlékezzem meg az 1500 év előtti kódós mult kegyes hagyománya mellett a történelmi mult néhány dicsőséges valóságáról is.

Közgyűlésünk évében ünnepeljük egyik legnemzetibb királyunk születésének ötszázadik évfordulóját. Jóleső örömmel gondolunk vissza Hunyadi Mátyás királyunkra, mert nemcsak hadjárataival és hódításával szerzett hírnevet és dicsőséget magának és nemzetének, hanem tudomány- és művészetszeretével. Az ezek nyomán kialakult magasabb tudományosság és iskolázottság nem szakadt meg halálával, ha mindjárt hamarosan ránk is zúdult a török áradat. Szelleme, egyénisége sok kiváló magyar embert megihletett. Hogy csak egyet említsek, például a szigetvári hős-vértanú dédunokáját, aki példáján felbuzdulva, sürgette a nemzeti és az örökös armádát. Majdnem 500 évig kellett várnunk, hogy ez a hön óhajtott armáda, ha örökös is lett 1715-ben, de nemzeti is legyen. Az összeomlásnak kellett elkövetkeznie, hogy ennek a megcsonkított hazának végre

valóban nemzeti hadserege legyen. Megszervezője annak a televény magyar Alföldnek a szülőltje, melynek egyik pontján jöttünk ma össze, nem is olyan messze Kenderestől, ahonnan a szervező fővezér elindult, hogy aztán 1920. március elsején Magyarország kormányzója legyen. Húsz esztendeje történt ez és mi ennek a két évtizednek a fordulóján hálatelt szívvel gondolunk a magyarok Istenére, hogy megtalálta számunkra a gondviselészerű férfiút, aki nemcsak nemzeti hadsereget teremtett, de két évtized annyi veszedelme és nehézsége között a művelődésnek és gazdasági felvirágzásnak az útjára is elvitte a nemzetét, a nélkül, hogy le kellett volna térnie az ezeréves alkotmány biztos és kipróbált alapjairól. Hő óhajunk, hogy még sokáig vezethessen minket a biztonság és béke útjain és Isten áldása kísérhesse ezt a nemzetet bőséggel és jókedvvel, miként azt nemzeti Himnuszunk szerzője megénekelte. Ez az énekes volt az a Kölcsey, aki éppen 150 esztendeje született és akinek hatalmas szellemét szintén a nagy Alföld és annak híres városa, a debreceni kollégium segített 14 éven keresztül kivirágoztatni.

Ünnepi lélekkel tekintek tehát vissza egyesületünknek az elmúlt jubileumi évére is. A zajtalan, feltűnést nem kereső, de szorgalmas és soha ki nem hagyó munka jellemezte ezt az esztendőt is. Az egész évre megállapított program szerint végeztük el dolgainkat négy elnökségi, két választmányi és hét taggyűlésen. — Ezeket az összejeveteleinket ha Budapesten is tartottuk, de mindig más-más tanító-, tanítónő- vagy óvónőképző-intézetben, hogy kartársainknak alkalmat adjunk ne csak az intézetek berendezésének megismerésére, hanem egy-egy testület majdnem minden tagjával való érintkezésre is. Mert ilyen alkalmakkor természetszerű jelenség volt, hogy a meglátogatott intézetnek még azok a tanárai, tanárnői is részt vettek a gyűléseinken, akik nem tagjai az egyesületünknek és munkája iránt kevésbé érdeklődnek.

Első októberi taggyűlésünk előadója éppen a minket vendégül látó intézetnek, a jászberényinek tanára, Szemes Gábor volt, aki „A líceum gyakorlatias irányú működésének célja, módja és eszközei” címmel tartott vetített képekkel kísért előadást. — Megállapítást nyert, hogy az immár akadémiai tanítóképzés alapjául megszervezett és gyakorlati irányú líceumunkban a gyakorlati munka nem új és nem líceumi gondolat. Megvolt ez és megvan már régen a tanítóképzőkben. Kiderült a hozzászólásokból, hogy a gyakorlatiasság nem begyakorlásban, folytonos fűrés-faragásban nyilatkozik meg (mert hiszen a líceum, ha gyakorlati jellegű is, de nem ipari vagy ehhez hasonló szakiskola), hanem a nevelés szellemében. Vagyis akkor gyakorlati az iskolában folyó nevelés és tanítás, ha az úgy történik, ahogyan azt kiváló tanítómesterünk, dr. Imre Sándor is éppen közlőnyünk hasábjain kifejtette — vagyis „ha minden, amiről szó van, arról győzi meg a tanulót, hogy tanulása az élettel szoros kapcsolatban van, a maga és nemzete életével. — Ha elméje alkalmassá válik a szerzett ismeret alkalmazására, az élet jelenségeinek, az ember szerepének megértésére.” — Ilyen értelemben törekedett

a tanítóképző már a múltban is a gyakorlatiasságra, nem feledkezvén meg még a fúrás-faragásról sem, a szőlő, kerti- és egyéb munkákban. Persze ez a gyakorlatiasság nem egyforma mértékben érvényesül a tanítóképzőinkben. Egyikben jobban, másikban esetleg kevésbé. — A jászberényi képzőben mindenesetre nagy gondot fordítanak a gyakorlatiasság szellemére. Észrevette ezt egyik kiváló írónk is (Móricz Zsigmond), mikor évekkel ezelőtt meglátogatta ezt az iskolát és szinte dicsőítő cikkekben ismertette az intézet ilyirányú működését. Valószínűleg ennek a szellemnek köszönheti ez az érdemes intézet, hogy a vall. és közoktatásügyi miniszter úr az elmúlt év nyarán itt rendezett meg egy szemléltetőeszköz-készítő és munkaiskolai tanfolyamot a Felvidékről és Kárpátaljáról berendelt több mint 100 tanító részére. Ennek a tanfolyamnak egyik tevékeny tanára vállalkozott arra, hogy első taggyűlésünkön éppen a líceum gyakorlatias irányú működéséről értekezzenek.

Működésünk 51. évének programjába kívánatosnak tartottuk azt is belevenni, hogy tekintettel jubileumi évünkre, foglalkozunk kissé behatóbban egyesületünk életével, multjával. Ennek a munkálatnak a megindítására vállalkozott a főtitkár, aki „Egykori vélemények az 50 éve megalakult egyesületünkről” címmel mintegy kiégszítette azt a tanulmányát, melyet a jubileumi közgyűlésen olvasott fel „Egyesületünk félszázados multja”-ról.

Decemberben Csekő Árpád tagtársunk „A székesfehérvári tanfolyam tanítóképzős kérdései”-t ismertette meg azokkal, kiknek nem volt módjában ezt a nemcsak szerinte „igen értékes” tanfolyamot végighallgatni. Szándéka az volt, hogy ennek a tanfolyamnak a hatását „legalább a tanítóképzés keretében országossá szélesítse”. — Ez a törekvése sikerrel járt, mert nagyszámú érdeklődő hallgatta ezt az előadást, amelyre felfigyeltek már azért is, mert Csekő a tanfolyamon elhangzott problémák egynéhányára már kitért közlönyünk novemberi számában.

Elszakított területeink közoktatásügyi kérdéseivel foglalkozott azok egyik legkiválóbb ismerője, Barabás Endre. „Pedagógiai kirándulás a Közelkeletre” volt értekezésének a tárgya, melynek keretében a világháború után nagyra duzzadt Romániának tanítóképzését és népoktatását ismertette. Általános meglepetést keltett ez a tanulságos előadás különösen azok előtt, kiknek nem volt még módjuk közelebbi tapasztalatokat szerezni a román közoktatásügyről. Különösen mély hatást keltettek azok a közlések, melyek a román falu és román parasztság gondozására vonatkoztak. Rámutatott az előadó arra is, hogy a szociális gondolat már a múlt század végén, a 90-es évek elején utat tört Románia pedagógiájában és ma erősebb, mint valaha. Szinte csodálatos, hogy milyen fejlett ez a szociális gondolkodás és hogy mennyi mindent tesznek meg a faluért. Természetesen csak azokért a falvakért, melyeknek lakossága túlnyomó részben román. Ahol kisebbségek laknak, ott persze más az eljárás, különösen a magyarokkal szemben. Ilyen helyeken a legnagyobb erőfeszítéssel arra törekcsenek, hogy az elrománosítás minél hatha-

tósabb lehessen. Egyelőre ha a megcsonkított haza fiai nem is tudnak segíteni ezeken az állapotokon, de az feltétlenül kötelességük, hogy igyekezzenek megismerni szomszédainkat, azoknak iskolaügyét, hogy ne csak a bennük rejlő értékekkel legyünk tisztában, hanem a veszéllyel, mely kisebbségi sorsban élő testvéreink nemzetiségét és érdekeit pusztulással fenyegeti.

Foglalkoztunk egyik taggyűlésünkön „A líceumi testnevelés lehetőségei”-vel is, melyre vonatkozó tapasztalatait és nézeteit Garamvölgyi Tibor adta elő a legnagyobb szakavatottsággal. A vita eredményeként elismerte, hogy a tanterv nagy anyagot ölel fel, magasra tűzi ki a célt és így sokat kíván, de ez legalább megadja a lehetőséget ahhoz, hogy a szaktanárok különböző irányban dolgozhassanak a növendékeikkel. Az elhangzott vélemények nagy része az előadóval egyetemben mégis sok kifogást emelt a tanterv ellen. Ez arra készítette az elnököt helyettesítő Jaloveczky Pétert, hogy felszólította az érdekelt szaktanárokat: gyűjtsék össze tapasztalataikat és véleményüket, hogy azokat alkalmilag felterjeszthessük a Testnevelési Tanácshoz megszívlelés céljából.

Ugyancsak a liceumok munkájával foglalkozott egyesületünk a márciusi gyűlésén is azzal kapcsolatban, hogy az elnökség és választmány már régebben elhatározta egy tanítóképzőintézeti tanári könyvsorozatnak a megindítását, de nem döntött még abban, hogy mi legyen a sorozat első könyvének a tartalma? Decemberi elnökségi és választmányi ülésünkön vetette fel ezt a kérdést az elnök azzal, hogy már régen foglalkoztatja a gyakorlatiasság gondolata, mely különösen nagy fontosságúvá lett a líceum létesítésével. Úgy vélte, hogy a gyakorlatiasság kérdése még sok tisztáznivalót kíván és ennek megoldása érdekében ajánlatos lenne, ha alkalmilag előadást tartana „Gyakorlatiasság és eszményiség a líceumban” címen. Ebben az előadásban szeretné az Utasítás szempontjait kibővíteni. Majd érintkezésbe lépne azokkal a kartársakkal, akik tárgyuk keretében a gyakorlatiasság kérdésével már foglalkoztak.

Elnökünk ezt az előadását március havában tartotta. Kifejtette a gyakorlatiasság rendkívüli jelentőségét nemzetünk életében és rámutatott arra, hogy ez a gyakorlatiasság eszményi természetű. Méltatta a líceumi utasításnak azokat a részleteit, melyekben a gyakorlatiasság gondolata különösen érvényesült, elemezvén a gyakorlatiasság gondolatát néhány tantárgy keretében. Végül példákban mutatta be, hogyan kell a gyakorlatiasság gondolatának életet adni.

Hogy az előadás milyen széleskörű érdeklődést keltett, kitűnik abból is, hogy ez volt jubileumi évünk legnépesebb taggyűlése, amelyen tagjaink és az érdeklődők közül 62-en jelentek meg. Közöttük volt ügyosztályunk főnöke és tankerületünk főigazgatója is néhány munkatársukkal együtt.

Utolsó taggyűlésünk előadója dr. Jelitané, Lajos Mária dr. szintén a líceumokkal kapcsolatos témával foglalkozott. „A líceumi tanulók óralátogatásáról” szóló mondanivalóit foglalta össze. Noha a Rendtartás vonatkozó szakasza az egyenként való iskolalátogatást

kívánja, előadó javaslata ezzel ellentétben áll, mert azt tartja helyesnek, ha a szaktanár előre megállapított terv szerint vezetné az egész osztályt egyszerre az iskolalátogatásra és a megfigyelést együttes megbeszélés követné. — Bármiként történik a tanulók iskolalátogatása, az a fontos, hogy a líceum tanulói eljuthatnak a nevelés alanyához: a gyermekhez. Megvan a csoportos látogatásnak is az ideje és előnye, de még nagyobb a jelentősége a naponként és egyenként történő látogatásnak. Előadó sem szállt szembe az áthidaló eljárással, mert a kétféle felfogás így jut közelebb egymáshoz. Az a lényeges és az a fontos, hogy az intézetek valósítsák meg a látogatás lehetőségét, mert a líceum nevelési középiskola és így a tanulóknak lehetővé kell tenni már ezen a fokon is a minél intenzívebb gyermektanulmányozást.

Taggyűléseinkkel — tán mondanom sem kell — egyesületünk ama célkitűzésének igyekeztünk eleget tenni, mely alapszabályaink első pontja értelmében így hangzik: A magyar tanítóképzés munkájának sikeresebbé tétele és ebben a munkában érvényesíthető elveknek, irányoknak művelése, napirenden tartása s ezzel a magyar tanítónevelés színvonalának biztosítása és emelése. Ma már ugyanis senki sem vitatja, hogy a magyar tanítóképzés munkáját műveljük akkor, ha ennek a munkának az alapját képező gyakorlati középiskolánk, a líceumnak a kérdéseit elemezzük, vitatjuk és igyekszünk közmegelegedésre úgy megoldani, hogy még a tanítóképző akadémiába el nem jutó líceumi tanulóknak is olyan neveltséget adjunk, melynek legfőbb célja a magyar középosztálynak gerinces, értelmes és gyakorlatias irányú embereket, majdan jó családapákat és jó családanyákat nevelni.

Egyesületi életünknek ezt a főmunkásságát egészítette ki és támogatja folyóiratunk, a Magyar Tanítóképző, melynek 1939—40. évi eredményét szerkesztőnk a következőképpen összegezi.

A *Magyar Tanítóképző* 52. évfolyama 27 és $\frac{1}{4}$ iv. Terjedelem szempontjából tehát nem maradt el az előző évfolyamok mögött. Az 1939. év elején nagyobb lendülettel, terjedelmesebb számokkal indult, az év vége felé azonban az új sajtótörvény rendelkezése folytán az egyes számokat a felére kellett csökkentenünk. Az 52. évfolyam cikkei ötvenegyen írták. Az írók közt új nevek is vannak. Írói csekély kivétellel a tanítóképzés munkásai közül kerültek ki. Akik nem a státusban tartoznak, azok közismert, neves írók, mint *Imre Sándor*, *Kemény Ferenc*, *Luttor Ignác*, *Pintér Jenő*. Folyóiratunk keretei, beosztása, rovatai nem változtak. Az 52. évfolyam a vezetőcikkekén kívül 27 nagyobb tanulmányt, 7 kisebb közleményt, az elhalt kartársokról arcképpel kísért 5 megemlékezést, az egyesületi élettel foglalkozó számos cikket, köztük a főtitkár összefoglaló évi jelentését, 41 könyvismertetést és közel másfélszáz hírt és kisebb értesítést tartalmaz. Az évfolyamot több kép is élénkíti. Elmondhatjuk, hogy folyóiratunk 52. évfolyamából is gazdag tartalom tárul elénk. Folyóiratunk mint önmunkásságunk serkentője, továbbképzé-

sünk színtere és mint hírközlő szerv a mult évekhez méltóan töltötte be hivatását.

Valóban — folyóiratunk nélkül nagyon szűkkörű lenne egyesületi életünk. Összejöveteleinken a súlyosabbá váló gondok miatt vidéki kartársaink mindnikább kevesebben jelenhetnek meg, mert nekünk státusunk kisebb létszáma miatt vidéki köreink nincsenek. Kartársaink így tehát jóformán csak a folyóiratunk révén tudhatják meg, miként folyik a központban az egyesületi élet. Azért tesszük közzé a Magyar Tanítóképzőben még az elnökségi és választmányi értekezletek jegyzőkönyveit is, nem egyszer fontosabb felterjesztéseinket. Működésünk tehát nyitott könyv, amelybe mindenki kíváncsiságát teljes mértékben kielégítő érdeklődéssel betekinthes. Ebből értesülhetnek kartársaink azoknak a tanítóképzőintézeti tanároknak és igazgatóknak a széleskörű társadalmi, tudományos és iskolán kívüli egyéb munkásságáról, akik rendes iskolai munkájuk mellett tudnak még időt szakítani arra is, hogy a tanfelügyelők által rendezett módszeres szeminaryumi napokon, átképző- és továbbképző tanfolyamokon, „Nevelők körében” (Eger), különféle más egyesületekben, népművelési munkában, folyóiratokban, rádióban dolgoztak és dolgoznak. Egyesületünk közlönye ismerteti kartársaink, és a közelebbi érdeklődésünkre számot tartó kiválóságoknak irodalmi munkásságát, kinevezéseket és a tanügy terén fontosabb változásokat és címadományozásokat. Hűségesen megemlékezik azokról, kik nem egyszer munkaerejük teljében, vagy a jól megérdemelt nyugalomban, távol tőlünk, szinte elfeledve távoznak az élők sorából, mint például egykor hűséges tagtársunk, Belányi Tivadar, aki Pozsonyban húnyt el 86 éves korában. — Működő tagtársaink közül Hatvani Lajos, Grész Ernő, Szarka Lajos, Lux Lajos, Gyulai Aladár és az öregségében is fáradhatatlan, friss szellemű Gömöri Sándor, egyesületünk egyik alapító és tiszteleti tagja kerültek az „Elementek” rovatába. Emléküket hálás kegyelettel zárjuk szívünkbe és ha annak dobogása egykor megszűnik, közlönyünk őrzi tovább azok emlékét, kik értékes életükkel kiérdemelték, hogy róluk a Magyar Tanítóképző hasábjain bővebben megemlékezzenek az őket értékelő munkatársak. Ne hagyja tehát felvágatlanul egyik tagtársunk se a maga közlönyszámát, mert illik tudni minden tanítóképzőintézeti tanárnak, hogy mi van, volt és mi készül abban a munkakörben, melynek minden tanítóképzőintézeti tanár az elválaszthatatlan tartozéka.

Ily irányú buzdításomat kötelességszerűen toldom meg még azal, hogy egyesületünk soraiba hívom azokat, akik még onnan távol vannak. Régi megállapítás, hogy egyesülésben van az erő. Az 57 tanító-, tanítónő- és óvónőképző oktatóinak mind benne kellene lenniök az országos egyesületben. Ha a csekély tagdíj ellenében semmit sem kapnának (pedig kapják folyóiratunkat), még akkor is úgy érzem, erkölcsi kötelesség támogatni azokat a többieket, akik mint tagok nemcsak a maguk érdekeiért küzdenek, hanem azokért is, kik sajnálják a néhány pengős tagdíjat és az egyesülettől való távollétükkel akaratlanul is a mellett bizonyítanak, hogy nem vállalnak szo-

lidaritást társaikkal és akarva-nem akarva ingyen jutnak ahhoz, amit ezek egyesült erővel kiküzdenek az egyesületen kívülálló kartársaknak is. — Ha egyesületünk tagjai nem sajnálják a fáradságot és felvilágosítják társaikat, miért van az ő helyük is az egyesületben, akkor valószínűleg meglesz ennek is az eredménye. Bizonyosság erre az is, hogy legutóbb az elnök és a főtitkár köriratot küldött az összes tanító-, tanítónő- és óvónőképzőintézetek igazgatóihoz, arra kérve őket, hogy küldjenek az egyesület számára névjegyzéket a tanártestületek tagjairól, feltüntetve azon kik a tagok, nem tagok és kik hajlandók a nem tagok közül az egyesületbe belépni? A felhívás — a mellett, hogy 22 intézet még nem felelt és több intézet csak puszta névjegyzéket küldött — eredményesnek mondható, mert a nem tagok közül 59-en jelentkeztek belépésre. Ettől függetlenül kérték felvételüket a jubileumi év folyamán 18-an. Az összes gyarapulat lenne tehát 77. Ebből azonban lejön az elhaltak és kilépők száma, összesen 13. Taglétszámunk tehát a tavaly kimutatott 414 főről 478-ra emelkedett. — Azt hiszem tehát mindnyájunk teljes örömeire jelenthetem, hogy tagjaink létszámával közeledünk az ötszáz felé és ha összefogunk, úgy a jövő év folyamán már az ötszáz taglétszámmal dicsekedhetünk.

Természetes dolog azonban az is, hogy nem elég az egyesületbe felvételért jelentkezni, hanem igyekezzünk annak munkájában részt venni és a tagdíjbefizetésekkel anyagilag is segíteni egyesületünket. Mert mi sajnos nem rendelkezünk olyan vagyonnal, mint szerencsésebb helyzetben lévő néhány testvéregyesületünk. Folyóiratunk támogatására kapunk 1800 pengőt és némi járulékokat az állami intézetek révén. A tervezett tanítóképzőintézeti tanárok könyvtára első kötetét is csak úgy tudjuk megjelentetni, ha némi segítséget kapunk a kultuskormánytól, mellyel kiegészítenők azt az összeget, melyet a fővárosi tanító-, tanítónő- és óvónőképzőintézetek által együttesen rendezett hangversenyek jövedelméből gyűjtöttünk. Az egyesületnek tehát nagy szüksége van a tagdíjakra, mert még a Tanárok-Háza sincs teljesen kifizetve. A tagdíjjal tehát ne maradjunk hátralékban.

Fájdalom — gondolják nem is kevesen — a tanári fizetés olyan szűkre van szabva, hogy abból nagyon keveset vonhat el a tanár, hogy belőle kulturális célokra is áldozzon. Nyugalomba vonuló tanártársaink nagyobb része azért siet is azonnal elhagyni egyesületünket, mert tetemesen lecsökkentett fizetéssel kénytelen a hön áhított nyugalmi időt megkezdeni. De akinek nem telt le az ideje, annak is legnagyobb gondját az anyagiak képezik. Sajnálatos, hogy a tanári munka teljességét és zavartalanságát a megélhetés nehézségei 1927 óta — mikor megkezdődtek a fizetéscsökkentések — állandóan akadályozzák. Hogy a tanári lelkület mennyire idealista természetű, annak egyik legfőbb bizonyítéka az, hogy még ezekben a nehéz megélhetési időkben is kész az adakozásra és alapítványtevésre, ha arra módja van. Büszkén említem meg itt egyik alelnökünknek, dr. Becker Vendelnek nemeslelkűségét, aki 100 kat. holdon felüli birtokát a rajta lévő ingó és ingatlanokkal együtt alapítvány-

nak ajánlotta fel. Jövedelméből a szegedi kir. kat. tanítóképző-akadémia mellé szervezett internátusban elhelyezett és magyar szülők-től származó kiváló és főleg tanyai vagy falusi származású tanító-növendékeket fognak segélyezni. — De kérdem hányan vannak tanárok, kikben ha meg is lenne ez a nemes áldozatkészség, mint dr. Becker Vendelben, meg is van a mód, vagy a lehetőség, hogy vagyont gyűjtve, abból még a köznek is juttathasson? Azt hiszem, mindnyájan tudjuk, hogy ilyenek nagyon kevesen vannak.

Sötét anyagi gondok emésztik ma a tanárság egyetemét. Az idősebbeket a világháború utáni zord évek kifosztották abból a csekély-ségből, amit gyűjtöttek és noha magasabb fizetési osztályokban voltak és vannak, abból éppen csak hogy a legszűkösebben máról-holnapra élnek. Hogy pótolhassák azt, amit elveszítettek, arra nem is gondolhatnak, mert ha a család valamelyik tagjának új ruha kell, már felborul a háztartási egyensúly. — A fiatalabbak tengődnek és a megélhetéshez szükséges pótlékot kénytelenek a szülők-től, rokonoktól elfogadni, — ha van még azoknak is, ha pedig nincs, adóságból vagy intelligens emberhez méltatlan helyzetben élnek. És az egész nyomorúságnak az eredője ott van, hogy amikor a világháború után megtörtént a foglalkozások rangsorolása, a tanári hivatás a többi foglalkozások mellett sajnos a leghátrányosabb helyzetbe jutott. Nem elég segítség tehát a tanárságnak az a néhány %-os fizetésemelés, melyet a pénzügyi kormányzat tavalyelőtt és tavaly végrehajtott. Ezzel csak még szembetűnőbbé vált az, hogy mennyivel kevesebb a fizetése a tanárságnak, mint más foglalkozási kategóriáknak. — Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny legutóbbi számából idézem a következőket: „Szolgálatának 10—12. évében a honvédtisztikar tagja a közönséges csapattiszt beosztásban, századosi ranggal, havi 206 P alap- és 120 P póttilletményt, összesen: 326 P-t; bírói státusban a legalacsonyabb (I. járásbírók és ügyészek) osztálybeli 339 P alap- és 42 P póttilletményt, összesen: 381 P-t, végül a középiskolai tanár a legjobb esetben s a legújabb rendelkezések szerint is 216 P összilletményt élvez. A különbség tehát havonta 110, illetve 165 P, mely aztán a további szolgálatban egyre nő.”

Ehhez az idézethez nem kell semmiféle külön kommentár, mert a számok beszélnek. Státusunkban a legújabb rendelkezések értelmében ebben az esztendőben 18 helyettes tanárt neveztek ki rendessé és 8 helyettes óraadót helyettessé. De hogy mit fognak még így is 10—12 évi szolgálat után kapni, azt az imént már felolvastam. Mert mondanom sem kell, hogy mi sem vagyunk jobb helyzetben a középiskolai tanároknál.

Egyesületünk alapszabályai értelmében egyesülésünk célja nemcsak a már idézett „magyar tanítónevelés színvonalának biztosítása és emelése”, hanem a „tanító- és óvónőképzőintézetek tanárainak, a gyakorlóiskolai tanítóknak és ezeknél az intézeteknél működő nevelőknek erkölcsi és anyagi érdekei felett való állandó éber őrködés; helyzetük javulásának folytonos munkálása”... Tavaly nem foglalkoztunk anyagi kérdésekkel, az idén sem tüztünk ki anyagi kér-

dést tárgyalásra. Ez a megállapítás bizonyítja legjobban, hogy a mi egyesületünket igazán nem lehet anyagiassággal és követelődzésekkel megvádolni. De úgy éreztem, hogy a főtitkári jelentésemben nem mellőzhettem sem tavaly, sem ez idén az anyagi ügyek és helyzet érintését. Nem mellőzhettem, mert már tavaly sokan azzal a megokolással léptek ki az egyesületből, hogy a rossz anyagiak miatt nem tudnak fizetni. Akik pedig nem léptek ki, azoknak kb. a fele is éppen ezért a tagdíjfizetéssel elmaradt. Mit mondtam és mit kívántam tavaly az összeség nevében, azt röviden idézem, mert a múlt év utolsó választmányi határozata értelmében a főtitkári jelentés úgy sem olvashattam fel és így sokak figyelmét az elkerülhette. — „Egyesületünk taggyűlésein az anyagi ügyekkel ez évben nem foglalkozott. De talán nem is kell hangsúlyoznunk, hogy ez nem jelenti az anyagi ügyekkel való megbékélést. Ellenkezőleg inkább a reménytelenségre, a fásultságra mutat, hogy úgylis hiábavaló minden panasz és siránkozás. Nagy bajoknak lehet ez a hordozója, mert a magunkba fojtott elégedetlenség és reménytelenség életet megkeserítő közönyt és érzeketlenséget alakíthat ki, különösen a fiatalokban. Mert hogy sokan küszködnek állás nélkül — arról ki tehet, hogy túl nagygyá lett a produkció? De akik végre állásba jutnak és megfelelő óraszámban rendes tanári állást töltenek be, azoknak lehetővé kell tenni, hogy úgy mint a világháború előtt, hét-három éven belül rendes tanári állásba neveztesse ki. Régebben a kezdő tanárok mint köztartásvezetők vagy nevelők díjtalan ellátást élveztek. Ma megelégednek azzal is, ha legalább mérsékelnék az eltartási díjakat. Lehetővé kell tenni, hogy fiatal kartársaink csekély pénzbeli járandóságaikon kívül teljesen ingyen kapjanak ellátást, úgy ahogyan az a világháború előtt volt. Az idősebb tanároknál pedig elsősorban azokon kell segíteni, akiknek ellátatlan gyermekeik vannak. Fel kell emelni a családi pótlékok összegét; le kell szállítani az idősebb tanárok heti óraszámát; a hadviselt tanárok háborús éveit pedig az előhaladás szempontjából is be kell számítani. Így majd hamarabb mennek nyugalomba és a fiatalabbak is gyorsabban léphetnek elő. Mindezek a kívánságok természetesen, mert más országokban is már régen valósággá lettek. Reménységeinket méltán vetjük a kultuszminiszterből miniszterelnökké lett gr. Teleki Pálba, akit csak arra kérünk, hogy vegye figyelembe, mi volt a tanári rend fizetése a békében, mi volt az 1927-es rendezéskor és mi lett az 1931-es illetménycsökkentések után.” ...

Mi a fizetésünk megjavítását egyenesen már nem is csak a magunk, hanem a magyar nemzet érdekében kívánjuk. Ilyen fizetéssel mint a mostani, senki sem gondoskodhatik az önképzés eszközeiről. Mert legújabban az önképzés terhei is teljesen ránk hárulnak. A mi tanárságunk részére már két év óta még a jól bevált 5—6 napos szakértekezletekre sem jutnak anyagiak, más iskolatípusok részére ugyanakkor évről-évre 3 hetes, ösztöndíjakkal dotált tanfolyamokat szerveznek. Rég megállapított igazság, hogy a tanár lelkiességén múlik a nevelés sikere. Milyen lesz ez a lelkiesség, ha még szellemi táp-

lálékot sem kap és állandóan az anyagi gondok emésztik? Alig néhány napja állapította meg a bpesti tudományegyetem tudós rektora, hogy nálunk a pénzügyi kormányzat az egyenlő elbánás jelszavával a magasabb képzettségűeket évfolyamtársaikkal szemben háttérbe szorítja. Megállapította azt is, hogy a középiskolai tanári pályán fel-tűnő minőségi hanyatlás van. A tanárság degradált helyzetben van például a bírói és a tiszti pályával összehasonlítva. Így alig remélhető, hogy a középosztály fiait meg tudja hódítani. Nem nemzeti érdek, hogy ezek a megállapítások és aggodalmak eloszoljanak? Lehet kívánni, hogy a tanárság megadó mártírumsággal vegye tudomásul a sokszor hangoztatott szöveget, hogy a mindig „jelenlegi súlyos helyzetben” az ország pénzügyei nem teszik lehetővé az illetmények emelését? Karácsony óta a megélhetési indexszám közel 9%-kal emelkedett, állapította meg még a legutóbbi adóemelések előtt Bpest polgármestere... A megélhetés gondjai tehát megnövekedtek. Nemzeti érdek, hogy akik egy jobb, a réginél öntudatosabb és nemzetibb generációt kell neveljenek, mentesüljenek a megélhetés nyomasztó gondjaitól.

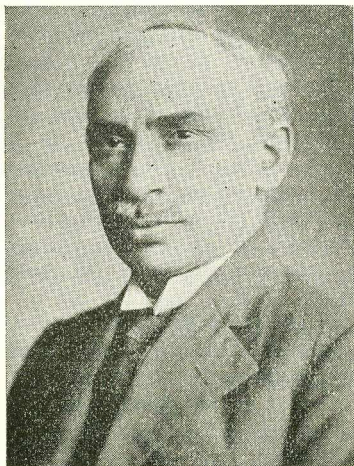
Főtitkári jelentésemben el kellett mondanom ezeket is, mert még két pengős tagsági díj mellett sem voltak hajlandók fiatal tanár-társak belépni egyesületünkbe azzal a megokolással, hogy ez az egyesület nem törődik az anyagi ügyekkel. Íme lássák, hogy igenis törődik és megtesz annyit, amennyi legalább tőle kitelhet. És mi más telhet ki tőlünk mint legalább annyi, amely rámutat azokra a bajokra is, melyek veszélyeztethetik eddig szépen virágzó egyesületünk jövőjét. Ezeknek a bajoknak az elhárítását várjuk méltán azoktól, kik az ország és a nemzet sorsát bölcs belátással és a bajok orvoslásával intézik.

AKIK ELMENTEK

Gyulai Aladár.

1883—1940.

Erőcentrum volt, amely nevelői erényeket sugározott ki magából, mert nagy tisztelettel és szeretettel közeledett a tanulóifjúsághoz.

Az 1883. évi február hó 6-án Marcaliban (Somogy vm.) született. Szüleit korán elvesztette. Középiskolai tanulmányait a budapesti VIII. ker. állami főgimnáziumban végezte és 1903-ban jeles erényeket sugározott ki magából, mert gálatot. Ugyanez év őszén a budapesti egyetem bölcsészeti karára iratkozott. 1909-ben középiskolai tanári oklevelet nyert a magyar és német nyelvből és irodalomból. 1910-ben a székesfőváros szolgálatába lépett. Először polgári iskolában tanított, majd főreáliskolához nevezték ki tanárnak. Az 1926/27. tanévben az Orsz. Izr. Tanítóképző-intézethez

került. Szaktárgyain kívül történelmet is tanított nagy lelkesedéssel.

Gyenge szervezetében erős akarat lakozott. 1938 márciusában súlyosan megbetegedett. A kötelességtudó tanár azonban tovább akarta a nevelés szent ügyét szolgálni. 1939 augusztusa óta állapota súlyosbodott.

A folyó tanév elején szolgálatátételre jelentkezett, de alig taníthatott; kénytelen volt betegsége miatt szabadságot kérni. Április 1-én láttuk utoljára az intézet falai között. Szeretett növendékei és kartársai között akart lenni.

Április 22-én a Zsidó-kórházba szállították. Az orvosi segítség és önfeláldozó feleségének és két leányának odaadó gondos ápolása sem menthette meg. Április 26-án örökre lehunyta szemét.

Gyulai Aladárt kartársai szerették és becsülték. Meghitt beszélgetéseiben csodáltuk igazi emberi erényeit. Megtestesítője volt a erkölcsnek. Minden igazságtalanság távol állott lelkétől. Soha nem ártott senkinek és csak a nemes, szép és jó volt az, amire törekedett.

Mint tanár szorgalmas és lelkiismeretes volt. Értett a lelkek formálásához. Szerette pályáját. Igazi nevelői lélek volt. A szellemi nevelés alapjának az egészséges testet tartotta és pedagógiai érdeklődése különösen a növendékek egészségi viszonyai felé fordult. Meg volt győződve, hogy a korszerű iskolának gondoskodnia kell arról, hogy a tanulók fejlődésében minél kevesebb zavar álljon elő, hogy az iskolaépületeknek és berendezéseiknek egészségi szempontból kifogástalanoknak kell lenniök és magának az iskolai munkának is olyannak kell lennie, hogy a testet és ezen keresztül a lelket is kiegyensúlyozza. Nem győzte eléggé hangoztatni az iskola, az iskolaorvos és a szülői ház együttműködésének fontosságát. A tanulók számára való egészséges életviszonyok megteremtése egyéni élményei alapján szinte anyai gondoskodássá finomult.

Sok tudományos cikke és ismertetése jelent meg a *Néptanítók Lapja*, a *Pedagógiai Szeminárium*, *A Gyermek*, az *Orsz. Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny*, az *Irodalomtörténeti Közlemények*, a *Budapesti Szemle*, az *Urania* és más folyóiratok lapjain. Cikkeket írt a *Pedagógiai Lexikon*ba is. A gyermektanulmányozás első gárdája között is ott találjuk. Erdemeiért a Magyar Gyermektanulmányi Társaság titkárává választotta.

Szélesebb körben is ismertté tették nevét azok az értekezései, amelyekben az erdei és szabadlevegős iskolák profilaktikus szempontból való fontosságára mutat rá. Híveket szerez e gondolatnak és megteremtí a Szabadlevegős Iskolák Baráti Egyesületét és a Magyar Paedagógiai Társaságban pedagógusok előtt is ismertetette a szabadlevegős iskolák főbb típusait.

A ma már minden évben elrendelt Nemzeti Gyermekhetet az ő kezdeményezésére honosították meg hazánkban és így nagyban hozzájárult a gyermeknevelés, a gyermekvédelem és a gyermekegészségügy népszerűsítéséhez, valamint az iskola és a család együttműködése kifejlesztéséhez. E célok elérése érdekében számos előadást is tartott. Nagy öröm volt számára, hogy a Nemzeti Gyermekhet megszervezése körül szerzett érdemeiért miniszteri elismerésben részesült.

Kegyeletes és hűséges ragaszkodással kísértük április 28-án utolsó útjára. Boldogok vagyunk, hogy barátai lehettünk. Emlékét kegyelettel őrizzük lelkünkben. — Áldott az igaz ember emlékezete.

Dr. Cseh Arnold.

EGYESÜLETI ÉLET.

Elnökségi ülés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének ápr. 15-én a budapesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben megtartott elnökségi üléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank Antal* dr. elnökle mellett *Molnar Oszkár*, *Móczár Miklós*, *Jaloveczky Péter*, *Tscheik Ernő*, *Mesterházy Jenő*, *Frigyés Béla*, *Erdélyi Olga*. *Lux Gyula* dr. betegségével kimentette magát.

1. Az elnök üdvözlö a megjelenteket. Jelenti, hogy márc. 27-én az elnökség több tagjával üdvözlő látogatást tett a minisztériumban. Az új ügybeosztással kapcsolatosan üdvözölte dr. *Kósa Kálmán* min. oszt. főnököt, mint csoportvezetőt, *Balassa Brunó* dr.-t, aki pedagógiai ügyosztályfőnök és *Huszka János* dr. min. tanácsost, aki ügyosztályfőnökünk lett. Igen örülünk, hogy olyan ember az ügyosztályfőnök, aki ügyünket már évek óta vezet, ismeri és szereti.

2. Közli, hogy az Egyesületet az elhunyt *Sztankó Béla* kir. főigazgató hozzátartozói felkérték egy félbenmaradt munkája kiadására. *Sztankó Béla* ugyanis *Gyertyánffy* legjellegzetesebb gondolatait akarta összefoglalni naplói alapján. A család kéri, hogy az Egyesület vegye át ezt a szellemi hagyatékot az anyagival együtt, hogy a néhai főigazgató terve tételül öltessen. *Sztankó Béla* az előkészítés munkáját elvégezte; kijelölte és összegyűjtötte a naplók megfelelő helyeit, a feldolgozás és az egységes kép kialakítása van még hátra. Anyagi fedezetül szolgál egy 332.80 P-ról szóló takarékkönyv, egy folyószámla kb. 447.50 P értékben, s 20 db. Kereskedelmi Részvény (kb. a 60 P értékben). Tehát közel 2000 P, ami elegendő mintegy húszíves könyv kiadására. A munka elvégzésére vállalkozik az elnök *Tanai Antal* pedagógus tanárral együtt. Javaslatára az elnökség *Tanai Antal*nak a könyv eladásából befolyt összegből 2—300 P tiszteletdíjat indítványoz munkájáért

3. A májusi közgyűlés részleteit megállapítottuk. A közlekedés Jászberény felé kétféle útvonalon is megoldható, mégpedig: Budapest—Hatvan, Hatvan—Jászberény, vagy Budapest—Nagykáta, onnan autóbusz. A költség mindkét útvonalon azonos. Az érkezés ideje megfelelő, úgy, hogy a közgyűlés féltíz órákor megkezdhető. A programpontok között helyet talál még *Blénessy János* Jászberényről szóló tízperces ismertető előadása, s közgyűlés után az intézet és a város megtekintése. Az 1941. évi közgyűlés helyéül, minthogy az tisztújító közgyűlés is, az elnökség Budapestet javasolja.

4. Az 1940/41. egyesületi év munkarendjével kapcsolatosan elnök javaslatára az elnökség a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Könyvtára első kötetének tartalmi kidolgozását tűzi ki feladatul. Ez a kötet *Az eszményi gyakorlatiasság kérdései a liceumban és a leányliceumban* címen az egyes tantárgyak ilyen vonatkozású fejtegetését és a tantárgyaktól független gyakorlókidolgozná szaktárgyának módszerét a gyakorlatiasság szempontjából. Ezek kidolgozná szaktárgyának módszerét a gyakorlatiasság szempontjából. Ezek a dolgozatok az Egyesületben felolvasásra kerülnének, s megbeszélések, hozzászólások követnék. Ez volna az Egyesület általános munkaterve, de ezenkívül más kérdés is kerülhet előadásra.

Az elnökség a jelentéseket tudomásul veszi és a javaslatokat elfogadja.

5. A főtítkár közli, hogy a következők kéri felvételüket az Egyesület tagjai közé: *Kleiszner Pál, Khin Antal, Varga Edita, Hidyné Gy. Mária* és az ungvári gör. kat. tanítóképző tanárkara. Kilépett *Budai Lajos* (Pápa) és *Roda Mária*.

Több tárgy nem volt, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. Padányi-Frank Antal dr. s. k. elnök, Erdélyi Olga s. k. titkár.

Választmányi ülés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének ápr. 15-én a bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben megtartott választmányi üléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank Antal* dr. elnökle mellett *Molnár Oszkár, Grynaeus Ida, Mesterházy Jenő, Strauchné Entz Jolán, dr. Jelitainé Lajos Mária dr., B. Braun Angéla, dr. Csada Imre, Móczár Miklós, Frigyes Béla, Szemes Gábor, Bartal Alajos, Jaloveczky Péter, Tscheik Ernő, Ferenczi István, Pócza József, Szomborné Szántó Lenke, Piros Gabriella, Dobos Gyula, Mácsay Károly, Erdélyi Olga*.

1. Az elnök ismerteti az elnökségi ülés javaslatait *Sztankó Béla* hagyatékára, a közgyűlés műsorára, a Tanárok Könyvtárára, valamint a jövő közgyűlés helyére vonatkozólag. Bejelenti az elnökségnek a minisztériumban tett üdvözlő látogatását.

A Tanárok Könyvtárának kérdésével kapcsolatosan *Szemes Gábor* felhívja a választmány figyelmét *Bognár Gyula* kollégájának *A magyar világnézet kialakítása a magyar nyelv és irodalom tanítása útján* című tanulmányára.

A választmány a javaslatokat és bejelentéseket jóváhagyólag tudomásul veszi.

2. A főtítkár bejelenti, hogy az elnökség minden intézet igazgatójához átíratot fog intézni, melyre még a hó végéig kéri a választ. Ennek tartalmaznia kell a tantestületek névsorát annak kimutatásával, ki tagja, vagy ki óhajt tagja lenni az Egyesületnek és ki nem.

A Magy. Tanügyi Egyesületek Egyetemes Szervezete elé egy Tanügyi Kamara megalkotásáról szóló tervezet érkezett, amit az Egy. Szervezet magáévá tett, elküldött minden tanáregyesületnek, hogy foglalkozzék vele. Miután a legtöbb egyesület úgy nyilatkozott, hogy a kérdés megvalósításának gondolata most nem időszerű, a viszonyok sem kedvezők, Egyesületünk is majd akkor fog vele foglalkozni, ha majd időszerűvé válik.

3. A pénztáros jelenti, hogy az Egyesület az államsegélyt megkapta, a Házalap helyzete kifogástalan. Az Egyesület is aktív. A tagdíjak az eddiginél nagyobb mértékben folynak be, de hogy a tagdíjfizetés még eredményesebb legyen, kimutatást készít a hátralékosokról s ezt megküldi az illetékeseknek és intézetük igazgatójának.

Az ellenőr közli, hogy a számadásokat rendben találta. A Házalap rovatán 3141 P., az Egyesület rovatán 203 P készpénz van.

A házgonnok jelenti, hogy a házat a télen megrongálta a havazás. Ezért júniusban nagyobb tatarozásra lesz szükség, ami párszáz pengő kiadást jelent.

4. A választmány örömmel veszi tudomásul az elnökségnek a tagfelvételekre vonatkozó javaslatát.

Több tárgy nem volt, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. Padányi-Frank Antal dr. s. k. elnök, Erdélyi Olga s. k. titkár.

Pénztárosi jelentés. — Tisztelt Közgyűlés! A T. I. T. O. Egyesületének 1939. évi pénzügyi gazdálkodásáról szóló jelentésemet a következőkben teszem meg.

Egyesületünk pénzbevételei és kiadásai az ellenőrzött és szabályszerűen felülvizsgált pénztárkönyv tanúsága szerint az 1939. évben a következőképen alakultak.

A) Az „Egyesületi rovat”-on.

I. Bevételek.

1. Pénzmaradvány az 1938. évről	416.11 P	{ 416.11 P}
2. Tagdíjakból	2280.02 „	{ 2000.— „}
3. Előfizetésekből	471.86 „	{ 250.— „}
4. Államsegélyből	1800.— „	{ 1800.— „}
5. Vegyes bevételekből	20.28 „	{ —.— „}

Összesen: 4988.27 P

II. Kiadások.

1. A „Magyar Tanítóképző” kiadására	3229.65 P	{ 2700.— P}
2. Írói díjakra	536.70 „	{ 700.— „}
3. Tiszteletdíjakra	780.— „	{ 780.— „}
4. Egyesületi és vegyes kiadásokra	368.92 „	{ 286.11 „}

Összesen: 4915.27 P

Pénzmaradvány 1940. évre: 73.— „

Összesen: 4988.27 P

B) A „Ház-rovat”-on.

I. Bevételek.

1. Pénzmaradvány az 1938. évről	127.94 P	{ 127.94 P}
2. Lakbérékből	6969.— „	{ 6800.— „}
3. Tanulódijakból		
a) állami iskolákból	368.40 P	
b) hitfelekezeti iskolákból	197.40 „	{ 565.80 „}
4. A vendégszoba bevétele	130.46 „	{ 100.— „}

Összesen: 7793.20 P

II. Kiadások.

1. Adóra	3059.— P	{ 3300.— P}
2. A dollárkölcson kamataira	571.— „	{ 570.— „}
3. Házfenntartásra	1967.— „	{ 1400.— „}
4. A vendégszoba kiadásaira	23.— „	{ 50.— „}

5. A gondnok tiszteletdíja	200.— „ (200.— „)
6. Vegyes kiadások	274.45 „ (—.— „)
Összesen:	6094.45 P
Pénzmaradvány 1940. évre:	1698.75 „
Összesen:	7793.20 P

C) Sarudy Ottó emlékalap.

1. Betétösszeg az 1939. év végén	171.83 P
2. Kamat az 1939. évre	2.75 „
(Betétösszeg 1939. XII. 31-én.) Összesen:	174.58 P

Ha a felsorolt összegeket az 1939. évi közgyűlésen előterjesztett költségelőirányzat megfelelő tételeivel egybevetjük, megállapítható, hogy az egyesület pénzbeli vagyonával történt gazdálkodás az elmúlt esztendőben, némi eltéréssel, a közgyűlésen jóváhagyott költségvetési keretek között mozgott. Örvedetes javulás mutatkozik az elmúlt esztendő folyamán befizetett tagdíjaknál és előfizetési díj címén befolyt összegnél. Ezen összegek azonban még mindig nem ütik meg azt a mértéket, melyet az egyesület tagjainak számához viszonyítva várni lehetne. Sajnálattal állapítható meg, hogy egyesületünk elnökségének felhívása ellenére még mindig tekintélyes azon egyesületi tagok száma, kik az egyesületünkkel szemben fennálló anyagi kötelezettségüknek nem tesznek eleget. — Túllépés mutatkozik egyesületünk folyóiratának kiadására előirányzott, valamint az egyesületi és vegyes kiadásokra felvett összegeknél. Ezen kiadási többletek azonban, mivel a multhoz képest nagyobb mértékben történt tagdíj-befizetésekből fedezetet nyertek, költségvetési hiányt nem okoztak.

Indokolásra szorul a „Ház-rovat” 3. és 6. tétele, melyeknél 567.—, illetőleg 274.45 P túllépés állapítható meg. Előbbi az egyesületünk házában az egyik, eddig nem használt, de a múlt esztendőben kiadásra került helyiségnek az elnökség hozzájárulásával történt rendbehozása és lakhatóvá tétele alkalmával, az utóbbi, a ház vételárának teljes letörlesztése után, a jelzálogkölcsön-megterhelés törlesztésénél felmerült ügyvédi költségek kiegyenlítésénél állott elő.

Ezek után legyen szabad az elmúlt esztendő tapasztalatai alapján, és az 1940. évben várható bevételek és kiadások gondos mérlegelésével az 1940. évre szóló alábbi költségelőirányzatot tisztelettel előterjeszteni.

Költségelőirányzat az 1940. évre.

A) Egyesületi rovat.

I. Bevételek.

1. Pénzmaradvány az 1939. évről	73.— P
2. Tagdíjakból	2000.— „
3. Előfizetésekből	300.— „
4. Államsegélyből	1800.— „
Összesen:	4173.— P

II. Kiadások.

1. A „Magyar Tanítóképző” kiadására	2600.— P
2. Írói díjakra	560.— „
3. Tiszteletdíjakra	780.— „
4. Egyesületi és vegyes kiadásokra	250.— „
Összesen:	4130.— P
Pénzmaradvány 1941. évre	43.— „
Összesen:	4173.— P

B) Tanárok Háza.

I. Bevételek.

1. Pénzmaradvány 1939. évről	1698.75 P
2. Lakbérékből	7000.— „
3. Tanulódijakból	
a) állami iskolák	1600.— P
b) hitfelekezeti iskolák	200.— „ 1800.— „
4. A vendégszoba bevétele	100.— „
Összesen:	10.598.75 „

II. Kiadások.

1. Adóra	3800.— P
2. A dollárkölcson kamataira	580.— „
3. Házfenntartásra	1200.— „
4. Vendégszobára	50.— „
5. A gondnok tiszteletdíja	200.— „
6. Vegyes kiadásokra	100.— „
Összesen:	5930.— P
Pénzmaradvány 1941. évre:	4668.75 „
Összesen:	10.598.75 P

Tisztelettel kérem jelentésem szíves tudomásulvételét és az előterjesztett 1940. évi költségelőirányzat jóváhagyását.

Jászberény, 1940. évi május hó 18-án. —

Frigyés Béla.

I R O D A L O M .

Böngérfi János: *Nevelés.* A nevelői gondolkodás általánosítása. A művelt „szebblelkű” közönségnek. Első rész. Elmélet. 19 szövegrajzzal. A szerző kiadása. (Budapest, I., Győző-u. 5. szám.) Ára 3 pengő. 235 lap. Garab József könyvnyomdája, Cegléd.

A nagyközönségnek, első sorban a művelt nőknek, a „szebblelkűeknek”, az „anyáknak” szánta szerző ezt a művét, melyben „a bölcselkedő, vagy nevelő gondolkodás általánosítására” törekedett. Természetesen a férfiak, az apák érdeklődésére is számít. Szerző már a nagy világháború előtt arra a meggyőződésre jutott, „hogy a rideg hitfelekezeti, az önző osztályuralkodó és az elfogult nemzeti nevelés csődöt mondott”. E megállapítás nagyon súlyos vád reánk, nevelőkre nézve és ha talán az első két irányban követhettünk is el hibákat, a nemzeti nevelés kívánalmaival szemben bizony gyengén állottunk, mert a háborúelőtti nevelésünk inkább a filantróp lelkületű nemzetköziség felé tájékozódott, mint az intransigens nacionalizmus felé. És ha itt mégis csödről beszél a szerző, az inkább a nevelői passzivitásunk számlájára írandó, mintsem aktív hibáinknak. Modernnek akartunk lenni és ezért nem tudtunk — nemzeti szempontból — elég elfogultak lenni, sőt talán resteltük volna is elfogultságunkat. Ezzel a szerény tapasztalati ellenvéleménnyel sem akartam vitázni szerzővel, csak a lelkiismeretemet akartam megnyugtanni ezzel a nyilvános bűnbevallással.

A mű elvi megállapításai általában elmélyedő, nemes pedagógus lélekre vallanak. Az arany középutat ajánlja. Ezen az arany középuton értük el azt, hogy a „nemzetiségek” a nyakunkra nőttek és galádul meg-

raboltak bennünket. S amilyen tragikus lehet nemzeti életünkre a hitfelekezetek viszálykodása, épen olyan elengedhetetlen feltétele második ezeréves létünknek a kíméletlen és öntudatos nemzeti érzés. Ideális kíváncságot kelt, hogy „legyen békesség a földön és jóakarát az emberekhez”! És az is, hogy „embert kell nevelnünk”. „S mivel egyedül a békés társadalmi élet illik az emberi méltósághoz: a gyermeket erre a békés együttlétre, együttérzésre kell nevelnünk.” Gyönyörűséges nevelői célkitűzés, elismerem, de a mai magyar életünk szemszögéből az „embernevelés” csak magyar embernevelés lehet, s a békességes együttlétre való neveléssel majd azt érzük el, hogy azt is elveszik tőlünk, ami a nagy rablás után megmaradt. Az igaz, hogy mi nevelők a jövőnek dolgozunk és arra kell törekednünk, hogy az a jövő a jelennél sokkal jobb és szebb legyen, de nemzetünk politikai jövődjére végzetes lenne, ha mi makacsul önzetlenek lennénk, mikor körülöttünk a szédületes önzés szennyes hullámai csapkodják határainkat. A XX. század nemzeti élete a „szent önzést” tette a jobb jövő felé haladás lendítő erejévé. „Szeretném a számos felekezetet egyesíteni — mondja a szerző — s inkább a lehető jót akartam elérni középúton, mint a képzelt jót levegőutakon.” Ez az óhaj is roppant tiszteletreméltó, csakhogy... Azt hiszem helyesebb volt be nem fejeztem a mondatot.

Szerzőnek ezt az emberi eszmények felé néző célkitűzését ez a pár sora magyarázza meg: „Még a nagy világháború kitérője előtt egy-két évvel fogtam e munka írásához. S mire a középhatalmak fegyvereinek dörgeése megszűnt, elkészültem vele.” Elkészült ez a sok tudással, ideális lélekkel megírt munka, amelyet minden pedagógus csak lelki gyönyörűséggel olvashat, de a jelenünk meglehetősen messze eltolódott sok mindenben és ennek tulajdonítom azt, a mű olvasása alatt legyűrhetetlenül feltörő érzésemet, hogy nem jó időpontban jelent meg ez a nagyértékű munka. A leg-erősebben a 23. lapnál éreztem ezt, ahol ezt olvashatjuk: „A véres háborúk megszüntetésére föl kell állítanunk a békebírókat. S hogy a népek egymáshoz közeledhessenek és egymást megbecsülhessék; meg kell alkotnunk a világszövetséget.” Azt hiszem, már e sorok leírása óta az érdekes szerző is revízió alá vette ezt a kívánalmat, tudva azt, hogy a Népszövetség milyen egyoldalú működést fejtett ki a győztes hatalmak érdekeinek engesztelhetetlen védelmében.

A könyv első része a nevelés tényezőiről, fogalmáról, céljáról és kezdetéről szól. Hangsúlyozza, hogy mint minden érdemleges munkához, a neveléshez is elő kell készülni. Röviden vázolja az ember származásáról szóló tudományos tanítást és az Istenben hívő ember meggyőződésével mondja: „Meginthathatlan hitem, hogy Isten, a felfoghatatlan, láthatatlan, de érezhető erő teremtette és tartja fenn az egész mindenséget.” Ezután rátér az emberi test szerkezetére és működésére, röviden és világosan összefoglalva mindazokat a fiziológiai ismereteket, amelyekre minden nevelőnek szüksége van. A lélektani részben szintén csak a legfontosabbakra terjeszkedik ki és érdekesen szól az újabb lélektani elméletekről, Freud Zsigmond és Pikler Gyula kutatásairól, végül Einstein Albert viszonylagossági elméletről. Nagyon figyelemre méltó megállapításokat olvasunk a „Vallásban” c. fejezetben. Csak néhányat idézek: „A felekezeti villongás csak az istentagadók, a bolsevisták s a társadalom egyéb felforgatóinak malmára hajtja a vizet. Asszonyom! Becsülje meg a maga vallását, de a másét is tartsa tiszteletben... Minden hitfelekezet becsülje meg a maga vallását, de a másét is tartsa tiszteletben. Ami embertől való: idővel úgyszemint elmúlik, megsemmisül. De ami Istentől ered: megmarad örökké, mert Isten örökkévaló.”

Emelkedett, kiforrott világnézet tükrözője az erkölcsstani rész, amely

megérdemelné, hogy hosszabban is foglalkozzunk vele. Vitatható részlet itt is akad, de végeredményben a könyvet csak a legmelegebben ajánlhatjuk minden szakembernek és széplelkű érdeklődőnek figyelmébe.

Nagy Vilmos.

Csete Balázs: *Faluról-falura, házról-házra.* Szerző kiadása. Paulovics Imre könyvnyomdája. Budapest. 1939. 80 l.

A szerző a magyar ifjúságnak ajánlja könyvét, hogy szeresse a magyar földet és a magyar népet. Közvetlen, kedveshangú, zamatos magyarságú, rajongó fajszerelmet és büszke magyar öntudatot sugárzó munka. Pedagógiai célzattal az ifjúság nyelvére hangszereli mondanivalóit, hogy ébresztgesse és lángralobbantsa benne a faji öntudat szunnyadozó mécsesét.

Végigvezeti olvasóit a magyar falu, a magyar nép alkotóművészetének ezer és ezer gyönyörűségén, szépségesen aranyhímes meseországán, mely valóság, mert „Magyarország a föld legpáratlanabb népművészeti tündérországa”. Kár, hogy ez a tündérország nem elevenedhetik meg a maga csodálatos színpompájában, amit a szerző könyvének több helyén is nagyon fájtal, s így kénytelenek vagyunk megelégedni az aprólékos gonddal, pontossággal és szeretettel készült tusrajzokkal. Így is csodálatosan szép gyűjtemény, hátha még színes lehetne.

Csete Balázs rajztanár. Így természetesen a hímes, szöttek, faragott, festett holmikát gyűjtögette, a jellegzetes magyar tájakat, eszközöket, házakat, bútorokat, kopjafákat, stb. rajzolta le. Nem mulasztotta el azonban ott, ahol alkalma nyílt, a „penészes” magyar népdalokat is gyűjteni, a népszokásokat leírni, a magyar nép lelkivilágát megvilágítani. Mindezeket ügyes-okosan beleszötte hímesszavú, zamatos magyarságú elbeszéléseibe. Nem mulasztja el úgyszólván egyik fejezetben sem a pedagógiai és erkölcsi tanulságok levonását, a szívetdobogtató fajszerelme megnyilvánítását, a magyar öntudat erősítését és a hasonló munkára való buzdításokat sem. Úgy érezzük, hogy minden fejezet után gazdagabb, öntudatosabb, büszkébb magyarok leszünk, jobban megismerjük és megszeretjük zseniális fajnunkat és hasonló, nemzeti értékeket mentő és gyűjtő munkára és áldozatok hozására határozzuk el magunkat.

Végigvezet bennünket a jászsági vidékeken, bemutatja a békési „töt atyafiak” magyar edényeit és bútorait sajátos változtatásaikkal, megismerhet ezermesterkedő magyarokkal, a palócvidék szötteiseivel, bútoraival, végigvezet Sárköz és különösen Váralja népségein. Láthatunk tornyos padszékeket, szép festett ládákat, szűnyoghálós ágyakat, himzett ködmönöket, stb. Balaton körül is járunk, Somogyban-Zalában. Gyönyörű pásztorfaragásokat ismerünk meg faragóikkal egyetemben. Megragyogtatja végezetül Erdély népművészeti szépségeit és eredeti érdekességeit, különös, majdnem ismeretlen népi elnevezéseit. Megismerkedünk a magyar népi házzal is, formájával, szerkezetével, berendezésével. „Hogyan lesz a házból magyar otthon.” „Ez az otthon nemzetfenntartó erő!” „A hagyományokból fejleszünk új magyar házépítő stílust!” „Teremítsünk magyar otthonokat!” Szenvedélyesen szeressünk és gyűjtsünk mindent magunk köré, ami magyar! Mindezekről mélységesen meggyőz bennünket a szerző.

Szól a magyar népszokásokról is. „Célhoz — úgymond — a helyes nemzeti önismeret vezet. Tanulmányozni kell tehát a néplelket s annak megnyilvánulásait, a népszokásokat.” Meghatóan mélyértelmű, erkölcsi tanulságokat tartalmazó pásztortörténetet mond el, mely igazolja a magyar faj lelki intelligenciáját s mely történet lényege: „a művészet léleknevelő hatalom”.

Ezen sokoldalúság bemutatása után mégis arra a megállapításra jut, hogy a jászok, kúnok, palócok, székelyek, stb. mind egyek, magyarok, mert a legmélyén közös gyökérből valók. „Olyanok a magyar falvak — mondja — mint az édes testvérek, egy vér van bennük, de mind más-más jelleműek és képességűek.” Ő azért járta azokat, hogy „megismerje a magyarság ősi, igazi arcát, jellemét” és mindent „a jelen betegségeiből ki-gyógyuló magyar jövődő számára gyűjtötte”.

Mindezekon felül ügyesen beleszötte a szerző könyvének szövegébe az esztétikai nevelés szolgálatába állítható egyszerű meghatározásokat, népi elnevezések és kifejezések szép bokrétáját, erkölcsi és magyar igazságokat tartalmazó szép és igaz gondolatokat. Álljon itt egy pár ezek közül is: „Ami nem örök, az nem művészet, csak több-kevesebb ügyesség. A pásztorok csak lelkük gyönyörűségére faragnak, mint minden igazi művész. A magyar szépnak nincs párja a világ népművészetében!” Igen szerencsések művészeti fogalmakat megvilágító magyar meghatározásai is, mint pl.: figurális = alakteremtő, stilizált = díszítőérzékkel átalakított, dekoratív = díszítő jellegű, kompozíció = csoportosítások szerkezete, stb. stb. Majd tovább: „A mult értékeinek nemzetfenntartó és fajiságunkat őrző ereje van. A magyar falvakat bele kell ölelni lelkünkbe, teljesen meg kell értenünk. A magyar falu örök tanítónk legyen, de tegyünk is érte valamit! A nép csak azoknak táruul meg, akikről érzi, hogy szeretik és megbecsülik őket. A városiak gúnyolódása („ez parasztos!”) is fogyasztja a népi szépet. A hirtelen magyar harag ön maga erőit is pusztítja! Az emberek is, mint a fák, akkor fenségesekek, ha életüket szabadon kibonthatják. A magyar otthon a családfo kezemunkája legyen! A magyar nép ezermester, maga készíti szerszámait is. Mindent magad, amit csak lehet! Stb. stb.

Csete Balázs könyve nemzetnevelő irodalmunk nyeresége. Utolsó be-tűjéig magyar. A vérbeli pedagógus ifjúságszeretetét és a művész művészelkét sugárzó intelligens munka. Minden pedagógusnak s a magyar szépet szerető magyar embernek élmény. A tanítóképzőknek pedig meg kell szer-zetniök és különösen a falura induló ifjú tanítók kezébe kell adniok. A könyvet különben a Közoktatási Tanács az ifj. könyvtárak számára beszerzendőnek minősítette és a jutalomkönyvek közé is felvette, valamint a vkm. illetékes ügyosztálya is a népkönyvtárak számára alkalmas műnek nyilvánította. A jeles munkának szerencsés hódító utat kívánunk!

Kocsis Lajos.

Sümeqhy Vera: *Atlétaeszmény a görög művészetben.* Képekkel. A szerző kiadása. Sárkány Nyomda Rt., Budapest, 1940. 68 l.

Szerzőnk könyve doktori értekezés. Az ilyencélú munka összes lényeges jegyei mellett szép előadási formájával is gyönyörködtet. Még az ihlet hangját is érezteti.

Módszere szellemtörténeti és szép példája a vázlatos, de a mellett szintetikus ábrázolás-módnak. Tárgya csak szűkebbértelmű, címszerinti fogalmazásában történeti, mert a szerző a legidősebb problémák egyikét állítja értekezésének centrumába: a testkultuszt és annak esztétikai, etikai, sőt metafizikai háttereit boncolgatja az örök humánium legmagasabb igényű vonatkozásaiban. Ép ezért úgy érezzük, hogy az író t szinte az örök ember-eszmény megfogalmazási vágya kísérti.

A könyv kétirányú érdeklődési vonalat nyit meg számunkra. Az egyik az, hogy a görög műalkotások értékelésénél egy új, antropomorf szempontra hívja föl a figyelmünket. A másik, hogy a testkultuszt olyan kul-túrjelenségként tárgyalja, mely nem csupán a fizikai teljesítőképesség ki-

fejezésére hivatott, hanem a szellemi erőforrások bizonyos értelmű előfeltétele is.

Jól tudjuk, hogy éppen a mi századunk lobbantotta fel újra az olimpiai játékok fényét. De azt is tudjuk, hogy az elnevezés egy átértékelt epigon-jelenséget takar, mely arányaiban, külsőségeiben és főként élményszerűségében nélkülözi a görög eredeti jellemvonásait. A görög versenykultikus küzdelem, vallásos élmény és áldozat elsősorban, mely a művészet, költészet és filozófia mellett az átszellemesített emberi test fizikai teljesítőképességeinek szépségével hódol az olimposzi isteneknek. Ezért termelte ki a görög a harmonikus arányaiban pompázó atlétát, aki a szépség eleven áldozataként lép a pályára, szemlélője az olimposzi kar, bírása a győzelem istene, célja az olajág, eszköze a nemes verseny és dicsősége a költők és filozófusok társaságában eltöltött symposion. A modern testkultusz teremtménye a speciális teljesítőképesség hajszájában torzult sportember, aki az idegenergia jelszavával lép a porondra. Szemlélője a hírveréssel összetoborzott alkalmi tömeg, bírása a zsüri, célja a rekord, eszköze a stopperórák másodpercein vívódó hajszja és dicsősége a box- és futballpályák diszpáholya.

A görög atléta a testgyakorlással fegyelmelte, nevelte a testét, harmonikus rendbe és életörömbbe oldotta föl az ösztönélet zűrzavarát és alkalmassá tette arra, hogy az emberi lényeg „substanciájává” váljon.

A modern sportörület kihasználja, elnyüvi a testet, az idegfeszítő edzések gátlásai megbénítják a szellem mozgékonytát és funkcióit, a testi határteljesítmények mechanizmusának irányítására korlátozza a szellemet. A görög fogalmazású testkultusz ezért fölszabadít, fölemel, a test könnyedségével a lélek szárnyait bontogatja. Az önmagát fegyelmező szabad ember típusát, az eszményi polgárt alakítja ki. A túlhajtott sport megköt, megfosztja a lelket kezdeményezések termelésétől. A sportember saját teljesítményének szüklátóköri rabjává lesz.

Az itt elmondottak a szerző esztétikai és történetfilozófiai fejtegetéseiben nagyjában csak felvetett reflexiókként jelentkeznek, de mivel célunk e helyen elsősorban a könyv pedagógiai vonatkozású részeinek ismeretése, ezért tartottuk célszerűnek ezt a kis összefoglalást.

Minden kartársnak melegen ajánlom Sümeghy Vera könyvét, mert kiválóan alkalmas egyéb szempontjai mellett arra, hogy a nevelés céljául odaállítandó embertípusról elmélkedjünk. Ez a kérdés pedig mindig, de ma különösképpen időszerű.

Berczelnél Erős Piroška.

H I R E K.

Dr. Lux Gyula külföldi kitüntetése. — A müncheni Német Akadémia Dr. Lux Gyulának, a németnyelvű tanítóképző-liceum és az egyéves németnyelvi tanítói tanfolyam igazgatójának a Humboldt-emlékérmét adományozta a német nyelv és irodalom terén kifejtett munkásságáért és a magyar-német kultúrkapcsolatok ápolásáért. Az akadémia elnöke az emlékéremmel és a hozzávaló oklevéllel a következő kísérőlevelet küldte: Sehr geehrter Herr Professor! Es ist mir eine grosse Freude, als Präsident der Deutschen Akademie Ihnen von der Verleihung der Humboldt-Medaille der Deutschen Akademie Mitteilung machen zu können. Sie haben sich seit Jahren an hervorragender Stelle für die Pflege der deutschen Sprache und Literatur in Ungarn eingesetzt und im Sinne der Deutschen Akademie an einer Vertiefung der deutsch-ungarischen Kulturbeziehungen gewirkt und ich bitte Sie, die Humboldt-Medaille, die Ihnen mit der Urkunde durch die Deutsche Gesandtschaft überreicht werden wird, als ein Zeichen der Wertschätzung und des Dankes entgegenzunehmen. Mit dem Ausdruck vorzüglicher Hochachtung bin ich Ihr ergebener Ludwig Siebert, Bayerischer Ministerpräsident.

Elismerés. — Az Orsz. Közokt. Tanács elnöksége a közokt. miniszter felhatalmazására *Undi Máriának* az 1938. XIII. t.-c. végrehajtásával kapcsolatos munkálatok elvégzésében való buzgó és eredményes részvételéért köszönetét és elismerését fejezte ki.

Doktori vizsgát tett tanítóképzőint. tanár. — Folyóiratunk előző számában közölt kartársainkon kívül a szegedi Ferenc József tudományegyetemen cum laude doktorrá avatták *Kovács Eszter* okl. ttóképzőint. tanárt. Doktori dolgozatul földrajzi tanulmányt írt Páparól.

Az óvónőképzőint. képesítő-vizsgálatok elnökei és kormányképviselői. — A júniusban megtartott képesítő-vizsgálatokon az elnöki és a kormányképviselői tisztelet a következők töltötték be. A bpesti III. ker. rk. óvónőképző-intézetben elnök volt az I. és II. képesítőn *Fekete József*, kormányképviselő az I. képesítőn dr. *Ősz Béla*, a II.-kon dr. *Rudai Rezső*; a kalocsai rk. óvónőképző-intézetben az I. képesítőn *Mácsay Károly* volt a kormányképviselő, a II.-kon *Papp-Szilágyi Egon*; a soproni rk. óvónőképzőben az I. képesítőn *Medgyesi-Schwartz Kálmán* ny. áll. leánygimn. igazgató, a II. képesítőn *Kammermayer Oszkár*.

Személyi hírek, előadások. — *Mesterházy Jenő* a Rádió Mit nézünk meg? c. előadássorozatában jún. 1-én a képviselőház és az Országház olvasótermét ismertette. — *Dr. Lux Gyula* a budaörsi ped. szemináriumban *A fogalmazástaniás kérdései a kisebbségi népiskolákban* címen, a budafoki szemináriumban *A számtantaniás újabb irányai különös tekintettel a kisebbségi népiskolákra* címen tartott előadást. — Az Orsz. Ref. Tanáregyesület, aug. 28—29-iki XXXIV. közgyűlésén a ttóképzőint. szakosztály elnöki tisztelet *Váczy Ferenc* tanügyi főtanácsos fogja betölteni. — A leveute körzetparancsnokok számára rendezett tanfolyamon *Váradi József* nevelésoktatási előadássorozatot tartott.

Irodalmi szemle. — *Drozdy Gyula: Megvalósul a nyolcosztályú népiskola* (Néptanítók Lapja, 73. évf. 10. sz.) — *Fiala Endre: Az emberfajok és a faji kérdés*, (Magyar Lélek, II. évf. 5.) — *Mesterházy Jenő: A budavári Honvéd-emlék* (Pedagógiai Szeminárium, X. évf. 6—7. sz.) — *Dr. Blaskovich Edith: A funkcionális nevelés elve a humán tárgyak tanításában.* (A Gyermekek és az Ifjúság, XXXII. évf. 1. sz.) — *Mesterházy Jenő:*

Budavár Zsigmond-korabeli emlékei (Napkelet húsvéti száma) — Dr. Fiala Endre: *Filmet a népiskolának!* (Oktatófilm Közleményei, V. évf. 5. sz.) — Somorjai László: *A leventeintézmény időszerű átszervezése* (Testnevelési Tanárok Közlönye, VIII. évf. 5.) — Váradi József: *A leventeképzés társadalomgyógyító és nemzeterősítő feladatai* (Katolikus Szemle, máj. sz.) — Drozdy Gyula: *A helyesírás eredményének vizsgálata egy pedagógiai szemináriumon* (Néptanítók Lapja, 73. évf. 11. sz.) —

Intézeti hírek. — A debreceni rk. leányliceum és tanítónőképzőintézet (Svetits Leánynevelőintézet) korszerű internátusi helyiségeket és új tornatermet kapott. Ápr. 27-én műsoros ünnepség keretében volt az új épület-rész sajtóbemutatója. *Mellau Márton* igazgató az intézet fejlődését, *Palcsik Sándor* tervező építésmérnök műszaki szempontból az új építkezést ismertette. A bemutató ünnepségen *Kiss József* tanker. kir. főigazgató is fel szólalt. — A nyíregyházi áll. tanítónőképző-intézet növendékeink harminctagú csoportja *Dohanics János* igazgató, *Aradvári Béla* és *Bolvári Zoltán* tanárok vezetésével ápr. 28-án a nagykállói határban fekvő László-tanyán a tanyaiak bevonásával sikerült műsoros délutánt rendezett, amelyre messziről sereglett oda a hallgatóság. — A kalocsai érseki r. k. tanítónőképző-intézet növendékei iskolafenntartójuknak, gr. *Zichy Gyula* kalocsai érseknek névünnepe alkalmából szépen sikerült és színdarabbal összekötött ünnepséget rendeztek. Az ünnepség kiemelkedő pontja volt *Hámory Imrének*, az Operaház kiváló művészenek fellépése, aki az intézet növendéke volt tíz évvel ezelőtt. A növendékek előadták Radványi K.-nak *Apátlan székek* című, ifjúság számára írt színdarabját gondos előkészítéssel, melyet háromszor is meg kellett ismételni. Az ünnepség sikerét jelenti, hogy a nagy költségek ellenére 320 pengő tiszta jövedelmet adhattak át a városi hatóságnak azzal, hogy azt az árvízkárosultak segélyezésére juttassa. — A pápai rk. leányliceum és tanítónőképző, az áll. liceum és tanítónőképző énekkara a Rádió máj. 25-én közölt városismertetése keretében egyházzenei hangversenyt adott *Bánhídi Ödön* zenetanár vezényletével. —

A Magyar Paedagógiai Társaság új tisztikara. — A hazai pedagógusok reprezentatív társasága május 25-iki nagygyűlésén új tisztikart választott. Erre azért volt szükség, mert az eddigi tisztikar — *Pintér Jenő*, *Nagy J. Béla*, *Padányi-Frank Antal* — lemondott. Elnökké *Prohászka Lajost*, a bpesti egyetem pedagógia-tanárát választották, a *Magyar Paedagógia* szerkesztését a társaság titkára, *Gyulai Ágost*, a pénztárrosi teendő ellátását pedig *Loschdorfer János* vette át. Ugyanezen a nagygyűlésen *Jankovits Miklós* okl. tanítónőképző-int. tanárt, a fővárosi ped. szeminárium előadóját a rendes tagok sorába választották.

Áll. népiskolai igazgató-tanítók igazgatói pótlékának új megállapítása. — Az áll. népiskola igazgatásával megbízott igazgató-tanító az igazgatói teendők tényleges ellátásának tartama alatt 1940. január 1-től kezdődő hatállyal havi 12 P igazgatói pótlékban részesül, ha a vezetése alatt álló iskolában 3—6 tanító, havi 14 P igazgatói pótlékban, ha a vezetése alatt álló iskolában 7—10 tanító és havi 16 P igazgatói pótlékban, ha a vezetése alatt álló iskolában tíznél több tanító működik.

Halálozás. — *Kiszely Imre*, az egri érseki rk. tanítónőképző-intézet volt jószágos igazgatója munkás életének 63. évében május 23-án elhunyt. Nagy részvét mellett temették el máj. 25-én az egri temetőben. Tanártársai és a tanítványok sokasága hálás kegyelettel fog emlékezni a kiváló tanítómesterre!

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.